

**BUREAU-ONDERZOEK EN INVENTARISEREND VELDONDERZOEK
NAAR ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN HET PLANGEBIED 'DE
HORN', GEMEENTE RIJNSBURG**

DRS. M.F.P. DIJKSTRA
DRS. J.P. FLAMMAN (RED.)

AMSTERDAMS ARCHEOLOGISCH CENTRUM
AAC - PROJECTENBUREAU

OKTOBER 2002

COLOFON

AACpublicaties 10

Bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek naar archeologische waarden in het plangebied 'De Horn', gemeente Rijnsburg.

Auteur: M.F.P. Dijkstra,
Redactie: J.P. Flamman

in opdracht van de gemeente Rijnsburg

© AAC - Projectenbureau, Amsterdam 2002

ISBN 90-77010-10-6
ISSN 1569-1411

Amsterdams Archeologisch Centrum
Universiteit van Amsterdam
Nieuwe Prinsengracht 130
1018 VZ Amsterdam

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1. Inleiding	9
2. Het plan- en onderzoeksgebied en de landschapsgenese	11
2.1 Ligging plan- en onderzoeksgebied	11
2.2 Landschapsgenese	12
3. Methode van onderzoek	15
3.1 Algemeen	15
3.2 Aangepaste studie voor De Horn	15
4. Bureau-onderzoek	16
4.1 Huidige terreinsituatie	16
4.2 Historisch gebruik	19
4.3 Bekende archeologische waarden	23
4.4 Gespecificeerd verwachtingsmodel op basis van het bureau-onderzoek	26
5. Inventariserend veldonderzoek	28
5.1 Algemeen	28
5.2 De oppervlaktekartering	28
5.3 Analyse van de gegevens uit het bureau-onderzoek en de oppervlaktekartering	28
5.4. Het booronderzoek	28
5.5 Conclusie van het inventariserend veldonderzoek	33
6. Advies	34
Geraadpleegde kaarten	37
Literatuur	38
Verklarende woordenlijst	40
Lijst van afkortingen	41
Lijst van afbeeldingen	41
Bijlage	
1. Vereenvoudigde boorstaten van het inventariserend veldonderzoek binnen het plangebied Rijnsburg – De Horn	42

VOORWOORD

In opdracht van de gemeente Rijnsburg is in juni-juli 2002 voor het gebied De Horn een bureau-onderzoek archeologische waarden uitgevoerd door een team van medewerkers van het Amsterdams Archeologisch Centrum (AAC) van de Universiteit van Amsterdam. Het onderzoek was in feite een voortzetting van het kort daarvoor gehouden inventariserende veldonderzoek binnen het plangebied gelegen om en nabij het Merovingisch grafveld, een wettelijk beschermd archeologisch monument.¹ Het team bestond uit:

Drs. J.P. Flamman	projectleider
Drs. M.F.P. Dijkstra	projectarcheoloog, dagelijkse leiding
Drs. J. Slopsma	afbeeldingen

Daarnaast hebben wij gebruik mogen maken van de expertise van RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., in de persoon van drs. P. Deunhouwer, die ons terzijde stond bij de uitvoering en beoordeling van het booronderzoek.

Verder willen iedereen bedanken die, zowel in het veld als daarbuiten, hun medewerking hebben verleend aan het onderzoek, met name fam. Zandbergen en Schoneveld voor het booronderzoek en de leden van het Genootschap Oud Rijnsburg voor hun aanvullende historische informatie (speciaal dhr. Wolthaus).

---

¹ Dijkstra & Flamman 2002.

SAMENVATTING

In de periode juni-juli 2002 hebben medewerkers van het Amsterdams Archeologisch Centrum (AAC) van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van de gemeente Rijnsburg, een bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarden voor bestemmingsplangebied De Horn. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen wijziging van het bestemmingsplan, die voorziet in de bouw van woningen, een multifunctioneel complex, de aanleg van een nieuwe infrastructuur en de inpassing van het aanwezige archeologische monument.

Het onderzoek is uitgevoerd met als doel de verwachtingen ten aanzien van de archeologische waarden in het gebied nader in kaart te brengen. Aan de hand hiervan wordt een advies gegeven over eventueel te nemen stappen voor behoud en duurzaam beheer van deze waarden.

De uitgevoerde werkzaamheden bestonden uit het verzamelen van landschappelijke, archeologische en historisch-geografische gegevens, gevolgd door een inventarisatie in het veld. Deze bestond uit een korte veldkartering en boorcampagne.

Aanbevelingen van de archeologische monumentenzorg

Voor de periode tot aan het vroegst bekende historisch kaartbeeld uit 1615 geldt dat de archeologische waardering van het plangebied over het algemeen laag is. Dit beeld wordt deels veroorzaakt door de matige toegankelijkheid van deze bodemlagen, maar het ziet er naar uit dat de in het gebied aanwezige strandwal, in potentie een gunstig woongebied, voor het overgrote deel is afgedekt of geërodeerd door de activiteit van de Vliet. Het gebied buiten de strandwal lijkt gedurende deze periode te ongunstig geweest te zijn voor bewoning.

Over vrijwel het gehele gebied is vanaf de (vroeg) Middeleeuwen een kleipakket afgezet, wat een ongunstige invloed had op de bewoningsmogelijkheden. Mogelijk dat bewoning uit deze periode zich wel bevindt onder de historisch bekende bebouwing.

Op basis van hetgeen uit de bureaustudie en het inventariserend veldonderzoek naar voren is gekomen wordt de kans op de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen klein geacht. Deze uitspraak geldt met name voor die percelen die door middel van een aanvullend archeologisch onderzoek of booronderzoek daadwerkelijk onderzocht zijn, alsmede het gebied dat onderhevig is geweest aan dezelfde meanderende, eroderende werking van de Vliet (speciaal deelgebied 3). Een nader inventariserend veldonderzoek lijkt hier dan ook niet noodzakelijk.

De enige uitzondering op het lage archeologische potentieel in het plangebied zijn de hoogste delen van de strandwal. Deze voor de mens gunstige woonlocatie beperkt zich tot het gebied van het vroegmiddeleeuwse Merovingische grafveld. De mogelijkheid bestaat dat zich hier ook nog bewoningsresten bevinden uit oudere perioden. Aanwijzingen hiervoor in de vorm van enkele sporen en aardewerk uit de Late IJzertijd en de Romeinse tijd zijn gevonden tijdens het onderzoek van het grafveld en de archeologische inventarisatie (zie rapport *De Horn I*).²

Het grafveld zelf is een voor West-Nederland zeldzaam fenomeen. Begraafplaatsen uit deze periode komen in deze regio maar weinig voor, bovendien is het vrijwel het laatste exemplaar waarvan nog delen onaangetast in de bodem bewaard zijn gebleven. Geadviseerd wordt dit archeologisch monument te behouden met de omvang zoals voorgesteld in het rapport *De Horn I*.³

Een gunstige bijkomstigheid is dat de voorgestelde omvang van het monument samenvalt met het gebied waar op basis van de hoogteligging van de strandwal ook andere archeologische bewoningsresten verwacht kunnen worden. Hierdoor worden potentiële archeologische resten uit andere perioden dan het grafveld eveneens beschermd.

Ondanks de lage verwachtingen voor het overgrote deel van het plangebied moet rekening gehouden worden met 'verrassingen'. Er is immers sprake van een slechte zichtbaarheid en de erosie van de strandwal is verondersteld op basis van een selectieve waarneming.

Voor de percelen die niet tijdens dit onderzoek zijn onderzocht door middel van boringen of een (proef)opgraving geldt dat, indien dit noodzakelijk wordt bevonden door het bevoegd gezag (in dit geval de provincie Zuid Holland), verder archeologisch onderzoek mogelijk kan zijn om meer zekerheid over de waardering te verkrijgen.

Voor de periode na 1615 zijn de percelen waarvan op basis van historische kaarten bekend is dat daar woonerven met bebouwing hebben gestaan de locaties met een hoge archeologische trefkans. Gedacht wordt dan met name aan de percelen aan het Moleneind en van de molen en molenaarswoning. Voor deze plaatsen geldt bovendien

² Dijkstra & Flamman 2002.

³ Dijkstra & Flamman 2002.

dat de aanwezigheid van bewoning uit oudere middeleeuwse perioden niet is uit te sluiten. De locaties kunnen van belang zijn voor het ontrafelen van de ontwikkeling van de dorpsgeschiedenis. Het onderzoek naar het ontstaan en de ontwikkeling van de huidige Hollandse dorpen op basis van archeologische gegevens is een wetenschappelijk nog maar nauwelijks ontgonnen terrein.

Deze potentiële vindplaatsen zijn niet ongestoord bewaard gebleven; de bebouwing is meestal grondig gesloopt en voor een deel heeft nieuwbouw plaatsgevonden. Op deze oude woonerven zijn in de ondergrond behalve funderingen nog wel resten te verwachten van zaken als, waterputten, beerputten, afvalkuilen, perceelsgreppels en oudere (in houtbouw uitgevoerde) boerderijen.

Voor het plangebied wordt geadviseerd in het geval van grondomzetting een *archeologische bouwbegeleiding* uit te voeren. Een archeologische bouwbegeleiding houdt in dat tijdens de bouwwerkzaamheden in de bodem door een archeoloog wordt gelet op het voorkomen van eventuele archeologische vondsten. Bij het aantreffen daarvan wordt dan (kortstondig) de gelegenheid geboden de waarneming te documenteren en eventuele vondsten en monsters te verzamelen.

De noodzakelijk geachte archeologische bouwbegeleiding verschilt afhankelijk van de geologische situatie en de historisch bekende gegevens. Geadviseerd wordt voor het hele gebied de aanleg van infrastructuur (wegen en waterlopen) te volgen. Dit geeft een controlemogelijkheid voor het gebied als geheel. Daarnaast wordt geadviseerd voor de deelgebieden 3 & 4, waar zich de strandwal in de ondergrond bevindt, de overige bodemingrepen (aanleg bouwputten, eventuele sloopwerkzaamheden van bestaande woningen) ook archeologisch te laten begeleiden. In deze beide gebieden wordt dan speciaal gedacht aan de terreinen met historische bekende bebouwing. In het eerste rapport over De Horn is reeds geadviseerd aandacht te schenken aan het voorkomen van archeologische vondsten bij het eventueel verbreden/uitgraven van de oude Vlietmeander.⁴

Bestaande historische bebouwing

Het enige nog bestaande oude historische gebouwcomplex in het plangebied is een waarschijnlijk 17e-eeuwse boerderij aan het Moleneind (nummer 35-37), met een bijgebouw ten noorden daarvan. Het is voor dit deel van het Moleneind een beeldbepalend gebouw. Dit pand, dat geen gemeentelijk- of rijksmonument is, verkeert aan de buitenzijde in een slechte staat van onderhoud en is dringend toe aan restauratie. Geadviseerd wordt met de Rijksdienst Monumentenzorg te Zeist contact op te nemen voor nadere stappen tot behoud van dit karakteristieke boerderijcomplex.

Historische landschapselementen

Binnen het bestemmingsplan De Horn is een aantal historische landschapselementen aanwezig die een directe verwijzing bieden naar de ontstaansgeschiedenis van het dorp en zijn omgeving. Lange tijd gaven zij richting aan het gebruik van het landschap. Deze landschapselementen zijn:

- De voormalige meander van de Oude Vliet, die nu als een bochtige sloot midden door het gebied loopt maar die de oorspronkelijke loop van dit getijderiviertje aangeeft en bovendien vanaf de vroege Middeleeuwen tot 1966 de grens vormde met Oegstgeest,
- De huidige Vliet, met het waarschijnlijk gegraven deel richting Oegstgeest,
- Een smalle sloot nabij de Kwakelsteeg die uitmondt in de Vliet, hetgeen het laatste restant is van de watertoevoer naar de doopbak van de Rijnsburger Collegianten en
- Het Hoornpad (de geteerde landweg vanaf de Korte Voorhouterweg), dat het overgebleven deel is van een oude landweg.

Geadviseerd wordt deze historisch-landschappelijke elementen in te passen in de planvorming. Zo ontstaat een 'prikkelende' omgeving die verwijst naar een historisch gegroeide ontwikkeling.

---

⁴ Dijkstra & Flamman 2002, 26.

1. INLEIDING

In de periode juni-juli 2002 hebben medewerkers van het Amsterdams Archeologisch Centrum (AAC) van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van de gemeente Rijnsburg, een bureau-onderzoek en een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarden voor bestemmingsplangebied De Horn (zie afb. 1). De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen wijziging van het bestemmingsplan, die voorziet in de bouw van woningen, een multifunctioneel complex, de aanleg van een nieuwe infrastructuur en de inpassing van het aanwezige archeologische monument.

Het onderzoek is uitgevoerd met als doel de verwachtingen ten aanzien van de archeologische waarden in het gebied nader in kaart te brengen. Aan de hand hiervan wordt een advies gegeven over eventueel te nemen stappen voor behoud en duurzaam beheer van deze waarden.

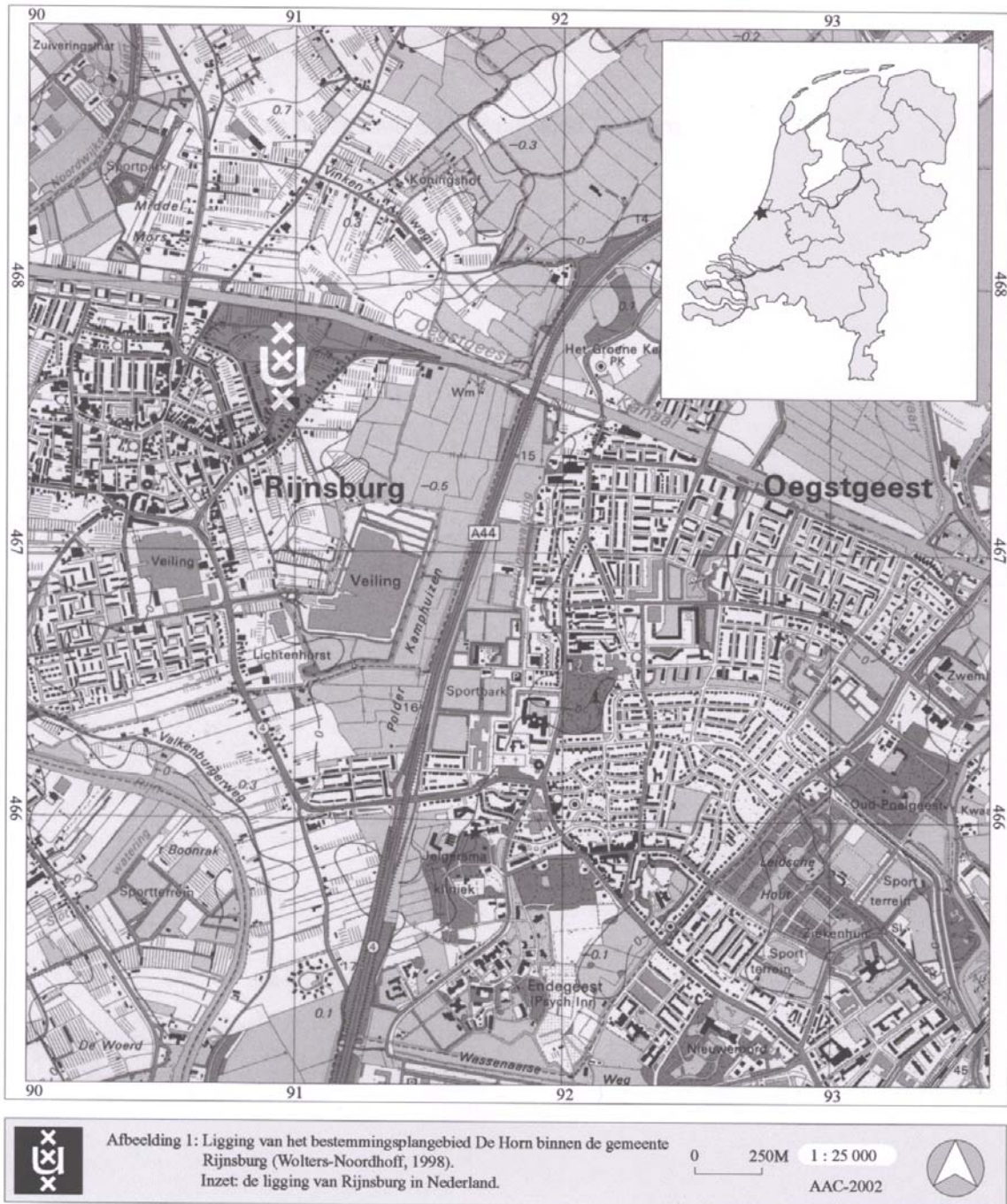
Over het algemeen leverde het onderzoek een lage archeologische verwachting op. De lage verwachting is voornamelijk het gevolg van de slechte zichtbaarheid, veroorzaakt door de aanwezigheid van een relatief jonge afdekkende bodemlaag. Wel is vastgesteld dat de meanderende werking van de Vliet voor een natuurlijke erosie van delen van de ondergrond heeft gezorgd. Ondanks de lage verwachtingen voor het plangebied moet rekening gehouden worden met ‘verrassingen’. Het is door de slechte toegankelijkheid niet uit te sluiten dat er *in situ* kleinschalige archeologische waarden zijn. Dit betekent dat een vorm van archeologische begeleiding bij bodemingrepen aanbevolen wordt.

De interne benaming van zowel het onderzoek als de lokatie is *Rijnsburg – De Horn II*. Het landelijke CIS-nummer is 2662 en de objectcode 30FZ-182. Voor het binnen het bestemmingsplan gelegen areaal dat begrensd wordt door de oude meander van de Vliet, *De Horn I*, is door het AAC een aparte archeologische inventarisatie uitgevoerd.⁵ De kennis die hieruit is verkregen wordt vanzelfsprekend meegenomen in deze studie.

In dit rapport zal verslag worden gedaan van de werkzaamheden en resultaten van het bureau-onderzoek en het inventariserend veldonderzoek naar archeologische waarden. In hoofdstuk 2 wordt de ligging van het plan- en onderzoeksgebied en de landschapsontwikkeling toegelicht. In hoofdstuk 3 wordt de methode besproken, gevolgd door het bespreken van het bureau-onderzoek en het inventariserend veldonderzoek in respectievelijk hoofdstuk 4 en 5. Het rapport wordt afgesloten met een advies ten aanzien van de archeologische monumentenzorg (AMZ) van het onderzoeksgebied.

---

⁵ Dijkstra & Flamman 2002.

2. HET PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED EN DE LANDSCHAPSGENESE

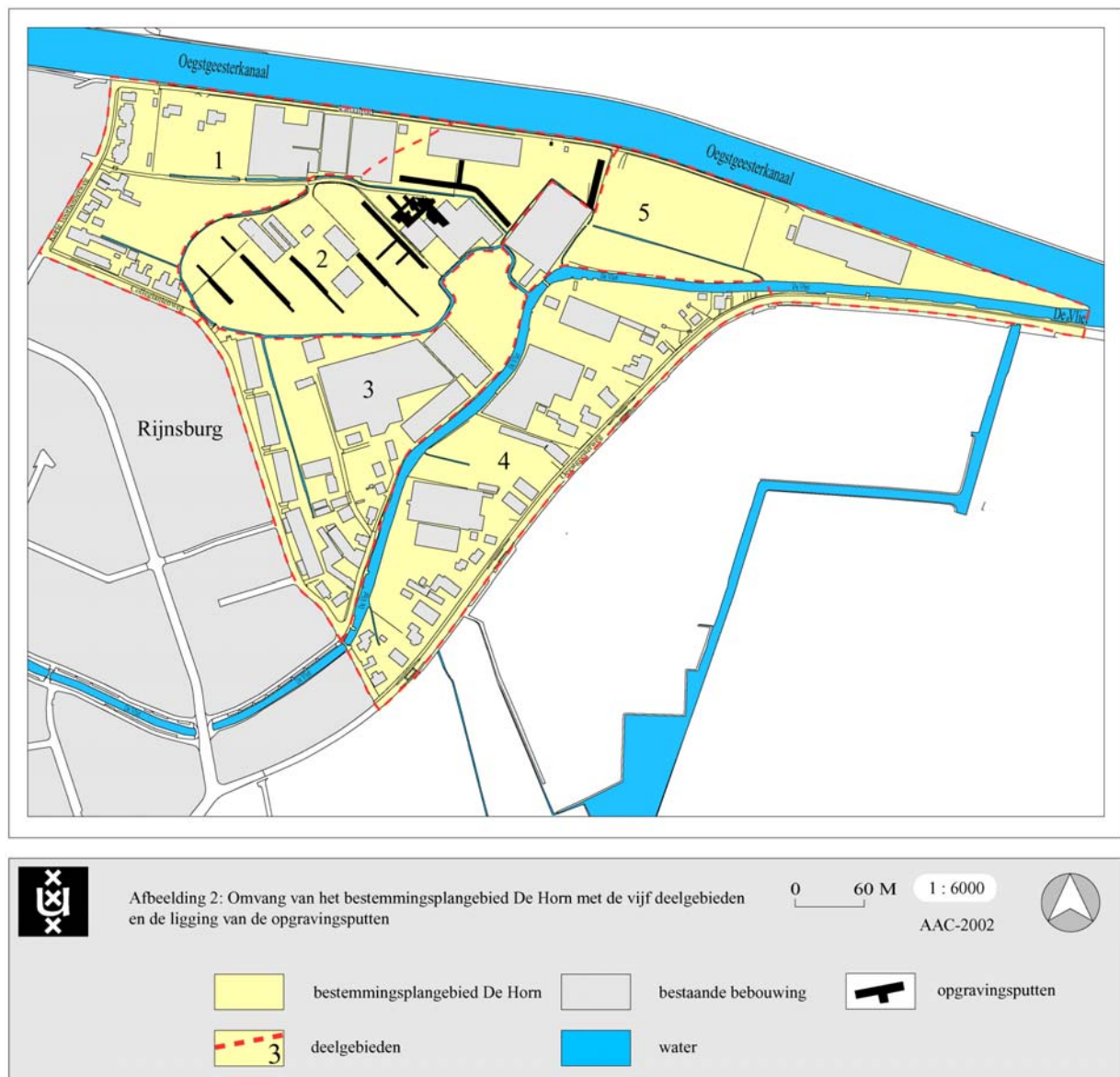
2.1 LIGGING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied ligt ten noordoosten van het centrum van Rijnsburg en wordt bestemd voor onder meer woningbouw. Dit plan beslaat een terrein in de vorm van een onregelmatige driehoek die wordt begrensd door het Oegstgeester Kanaal in het noorden, de Oegstgeesterweg in het oosten en de Kwakelsteeg, Collegiantenstraat en de Korte Voorhousterweg in het westen (zie afb. 2).

Het plangebied is omwille van het overzicht opgedeeld in vijf deelgebieden:

1. Het gebied ten oosten van de Korte Voorhousterweg, rondom het Hoornpad,
2. Het gebied binnen de meander van de Oude Vliet met het archeologisch monument,
3. Het gebied direct ten westen van de Vliet,
4. Het gebied tussen de Vliet en de Oegstgeesterweg en
5. Het oostelijke schiereiland tussen de Vliet en het Oegstgeester Kanaal.

Het onderzoeksgebied dat is gebruikt om de archeologische waarden te toetsen omvat een groot deel van de gemeente Rijnsburg en een klein deel van de gemeenten Oegstgeest en Voorhout (zie afb. 9).

2.2 LANDSCHAPSGENESE

Uitspraken over de archeologische verwachtingen in het bestemmingsplangebied hangen nauw samen met de geologische geschiedenis van het terrein. Een evaluatie van de geologische en geomorfologische kaart, de bodemkaart en de gegevens uit het inventariserend veldonderzoek dat onlangs in *De Horn I* is uitgevoerd⁶ geven het volgende beeld:

Algemeen

Rijnsburg is gelegen in het voormalige mondingsgebied van de Oude Rijn. De oude dorpskern bevindt zich ter plaatse van een oeverwal van deze rivier. Deze wordt doorsneden door enkele kreekssystemen die zorgden voor de afwatering van het achterland. Dit achterland is te vinden in het noorden van de gemeente en bestaat uit parallel lopende strandwallen met daartussen veen- en kleigebieden. De huidige Vliet is het relict van de belangrijkste kreekloop binnen de gemeente die als een lint door het dorpscentrum loopt. Behalve de relatief hoog en droog gelegen strandwallen waren ook de hoog opgeslibde oeverwallen langs de kreek een ideale vestigingsplaats voor de mens.

Geologie van de Horn

De geologische gesteldheid binnen het plangebied De Horn is bepaald door een samenspel van twee elementen: een strandwal en een kreek (zie afb. 9 en 10). De strandwal loopt van noord naar zuid midden door het plangebied en splitst zich ter hoogte van het Moleneind in twee uitlopers. Aan de noordzijde ligt deze tot vlak onder de huidige bouwvoor, maar naarmate men verder zuidelijk komt duikt deze steeds dieper de ondergrond in. De strandwal is ontstaan ten tijde van het Laat Neolithicum, rond 2300 v. Chr. Buiten de strandwal is in deze periode onder invloed van het getij zeeklei afgezet. Gedurende de Bronstijd groeide over deze kwelderafzettingen een veenpakket, dat bekend staat als het Hollandveen. Op de strandwal ontwikkelde zich oude duinen. Een deel van deze oude duinen is tussentijds door winderosie over een deel van de kleiafzettingen aan de oostzijde van de strandwal heengestoven, waarna zich hierover opnieuw veen heeft afgezet.⁷

Uit het inventariserend onderzoek binnen het gebied *De Horn I* is gebleken dat de top van het duin op de strandwal is geërodeerd door een actieve getijdegeul, een voorloper van de huidige Vliet. Deze getijdegeul moet vlak ten noorden van het plangebied – ter hoogte van waar nu het Oegstgeester Kanaal ligt – en ook aan de zuidzijde door de strandwal zijn heengebroken.⁸ In welke mate de rest van de strandwal aan erosie onderhevig is geweest is niet direct te zeggen, maar is door de aanwezigheid van de Vliet over een deel van de strandwal wel te verwachten. Deze toenemende invloed van de zee kan waarschijnlijk worden geplaatst in het begin van de ijzertijd rond 800 voor Chr. (de Duinkerke I transgressiefase). Tijdens een rustiger fase van de kreek werd over de top van de strandwal een dun kleidek afgezet. Blijkens het gebruik van de lagere rug van de strandwal als akker in de Late IJzertijd en/of de Romeinse periode, is deze kleiafzetting te dateren in de Midden tot Late IJzertijd (circa 500–12 voor Chr.), oftewel het einde van voornoemde transgressiefase. Buiten de strandwal was toen sprake van een kweldergebied.

Gedurende de Late IJzertijd en/of de Romeinse tijd zijn op de strandwal sporen van akkers en overig landgebruik te verwachten, zowel op de hoogste delen als op de flank. De hogere delen zijn tevens delen waar daadwerkelijk bewoningssporen verwacht kunnen worden. Deze delen zullen in die periode niet frequent overspoeld zijn, hooguit tijdens extreme hoogwaterstanden kunnen zij ondergelopen zijn.

De getijdegeul (de Oude Vliet) degradeerde waarschijnlijk in de Romeinse tijd tot een restgeul, met een betrekkelijk geringe getijdewerking. De meandering kwam toen al min of meer overeen met het patroon dat we tegenkomen op de vroegst betrouwbare kaart van het gebied uit het begin van de 17e eeuw.⁹ De geul bleef open als afwateringsgeul van het achterliggende gebied. De Vliet ontsprong in

⁶ Dijkstra & Flamman 2002.

⁷ Pruijssers & De Gans 1988, 19, 22 en fig. 16, 18 en 22. Deze publicatie is vooralsnog een van de weinige overzichten van de geologische ontwikkeling van het Oude Rijnestuarium. Verder is gebruik gemaakt van een kladversie van de geologische kaart, blad 30. De geologische kaartbladen betreffende de Oude Rijnmond zijn nog steeds niet gepubliceerd.

⁸ Dezelfde getijdegeul is tevens door de beide strandwallen tussen Sassenheim – Oegstgeest heengebroken (zie Van Heeringen 1992, fig. 12).

⁹ Floris Balthasars en Balthasar Florisz., *Rhijn-landt*, 1615.

die tijd ergens in het veengebied ten oosten van Sassenheim en vervolgde al kronkelend zijn weg naar de Oude Rijn.

Vermoedelijk reeds vanaf het einde van de Vroege Middeleeuwen trad in het gebied een periode van vernatting in. De Oude Vliet slibde in deze periode verder dicht en de laatste restgeul van dit systeem kwam nabij de huidige sloot aan de westkant van het terrein te liggen; een sloot die nog steeds een meanderachtige vorm heeft. Naast de restgeul werd een brokkelige kwelderlei afgezet. Deze kwelderlagen behoren bij de laatste marien beïnvloede sedimentatiefase in het gebied. Het hoogste punt waarop deze afsluitende kleilaag op het terrein van *De Horn I* ongestoord herkenbaar is bedraagt +0,26 m NAP; verder is de afsluitende kleilaag opgenomen in de bouwvoor. Omdat er ook een kleiige bouwvoor aanwezig is over de strandwalafzettingen (met in de top de cultuurlaag) zullen aan het einde van de Vroege Middeleeuwen ook deze hogere gelegen delen geregeld overstroomd zijn. Deze overslibbing (vernatting) houdt geenszins verband met een sterke toenemende mariene invloed in het voormalige mondingsgebied van de Oude Rijn. Door de geleidelijke maar voortdurende zeespiegelstijging (circa 10 cm per eeuw) en de relatief gebrekkige afwatering (door dichtslibben en verkleinen van de getijdegeulen) stijgt tijdens de Middeleeuwen de maximale waterstand in het voormalige estuarium. Het is niet uit te sluiten dat al tijdens het gebruik van de vroegmiddeleeuwse begraafplaats sprake was van een toenemende vernatting. De periodiek hoge waterstanden in de Vroege – Late Middeleeuwen doen zich met name voor tijdens hoge waterafvoeren vanuit het achterland, maar ook tijdens (enkele historisch bekende twaalfde-eeuwse) extreme stormvloed(en) kan het water in het oude mondingsgebied nog hoog hebben gestaan.

Het probleem van de wateroverlast veranderde ook niet na de definitieve sluiting van de Oude Rijnmond aan het einde van de 12e eeuw.¹⁰ Integendeel, na de afsluiting verslechterde de afwatering in het voormalige mondingsgebied steeds meer, omdat voor het uit het achterland komende water geen uitweg naar zee meer voorhanden was. In de tijden dat het gebied periodiek blank stond kon een dun laagje klei worden afgezet. Dit houdt dus in dat een deel van de kleiige bouwvoor na de 12e eeuw kan zijn afgezet. Vanwege deze geregelde overlast van het binnenwater was het gehele gebied in de Late Middeleeuwen waarschijnlijk alleen geschikt als gras- en/of hooiland. Mogelijk werd op de hogere delen van de rug bij tijd en wijle geploegd. Dit wijst niet gelijk naar akkerbouw; het kan ook het resultaat zijn van het scheuren van grasland.

De meander van de Oude Vliet, die het onderzoeksterrein omgeeft, is herkenbaar op de oudst bekende redelijk betrouwbare en gedetailleerde kaart van Rijnsburg, de kaart van het Hoogheemraadschap Rijnland door Floris Balthasars en Balthasar Florisz. uit 1615. Ook de benaming *de oude Vliet*, staat op deze kaart. Tot 1966 maakte de meander deel uit van de grens met de gemeente Oegstgeest.¹¹ Ze staat op dezelfde kaart uit 1615 dan ook vermeld als *ou scheijsloot* (oude scheidsloot). Men neemt aan dat het gedeelte van de huidige Vliet vanaf het Moleneind naar het oosten richting de Warmondse Leede via Oegstgeest is gegraven rond 1130, dit om de aanvoer van bouw materiaal voor de Benedictessenabdij in het dorpscentrum bij de kerk beter mogelijk te maken. Dit klooster was rond deze tijd gesticht door Petronella van Holland. Ook de huidige Vlietloop door het centrum van het dorp zou door ‘kanalisering’ in deze tijd zijn ontstaan.¹² Het Oegstgeester Kanaal langs de noordzijde van het plangebied *De Horn* is gegraven in 1841. De aanleiding hiervoor was de voorgenomen drooglegging van de Haarlemmermeer, waardoor de berging van boezemwater in het hoogheemraadschap Rijnland te klein zou worden.¹³ Een deel van de uitgebaggerde grond is uitgespreid over een circa 60 à 75 m brede strook langs de zuidzijde van het kanaal. Hierdoor is een deel van de oude Vlietmeander dichtgegooid.

De huidige bouwvoor is 50 tot 60 cm dik en bestaat vooral uit humeus zand. Ten behoeve van de tuinbouw en bloemeteelt is in de loop der tijd relatief veel duinzand opgebracht om een lichter bewerkbare en minder natte bodem te verkrijgen.¹⁴ Het opbrengen van zand gold met name bij het

¹⁰ Zie voor de sluiting van de Rijnmond onder meer Parlevliet 2001.

¹¹ Vink 1981, 35.

¹² Glasbergen & Leenheer 1974, 18. Dit was de reden dat de abdij van Rijnsburg het onderhoud van de brug over de Vliet bij Oegstgeest moesten betalen, anders waren de inwoners van het laatstgenoemde dorp afgesneden van hun kerk.

¹³ Anes & De Leeuw 1984, 31.

¹⁴ Markus & Wallenburg 1982, 53-54.

inkuilen van kisten met tulpenbollen, ten behoeve van het ‘trekken’ van tulpen.¹⁵ De bodem ter plaatse is geklassificeerd als licht zavelige tuineerdgronden.¹⁶ Door het tot drie schopsteken toe omspitten en later ook diepploegen is het oorspronkelijke reliëf enigszins teniet gedaan.

---

¹⁵ Glasbergen & Leenheer 1974, 136-137 en mondelinge mededeling van dhr. T.F. Zandbergen, de voormalige eigenaar van het terrein.

¹⁶ Bodemkaart van Nederland. Schaal 1:50 000. Kaartblad 30 West en Oost.

3. METHODE VAN ONDERZOEK

3.1 ALGEMEEN

Een bureau-onderzoek¹⁷ naar archeologische waarden is bedoeld om aan de hand van bestaande gegevens een inschatting te maken van de aanwezige en te verwachten archeologische waarden binnen een omschreven gebied. De waarden bestaan uit de aan- of afwezigheid, alsmede het karakter, omvang, datering, compleetheid, conserveringstoestand en de relatieve kwaliteit daarvan. Op deze wijze kan bij de voorgenomen ontwikkelingen tijdig rekening worden gehouden met het belang van het archeologisch bodemarchief en afstemming gevonden worden met het proces van ruimtelijke ordening.

De inventarisatie bestaat uit een aantal onderdelen:

- Het verzamelen van landschappelijke gegevens met behulp van kaartmateriaal:
  - bodemkundige kaarten
  - geologische kaarten
- Het verzamelen van archeologische gegevens door middel van een bureaustudie:
  - raadplegen van het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) via het archeologische informatiesysteem ARCHIS
  - bestuderen van relevante literatuur ten aanzien van het plangebied
  - inventariseren van verricht onderzoek in of nabij het plangebied
- Het verzamelen van historisch-geografische gegevens door middel van het:
  - raadplegen van oud kaartmateriaal
  - raadplegen van oude luchtfoto's

3.2 AANGEPASTE STUDIE VOOR DE HORN

Naast de boven beschreven doelen¹⁸ van een bureaustudie is in deze rapportage over plangebied *De Horn* tevens een inventariserend veldonderzoek opgenomen, bestaande uit een kartering van het huidige gebruik, oppervlaktevondsten en een booronderzoek. Daarmee wijken wij af van de strikte vorm van een bureau-onderzoek. Na de bureaufase heeft een tussenanalyse plaatsgevonden, alvorens is overgegaan op een inventarisatie in het veld.

De oppervlaktekartering en het booronderzoek zijn gebruikt als toetsing van en aanvulling op de archeologische verwachting zoals deze uit het bureau-onderzoek naar voren is gekomen. Aan de hand van alle gegevens uit bovengenoemde categorieën wordt een verwachting gemaakt ten aanzien van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden en de mogelijke aard, omvang, datering en kwaliteit (gaafheid en conserverings-toestand) daarvan.

¹⁷ Voorheen genoemd Standaard Archeologische Inventarisatie (SAI).

¹⁸ De standaard werkwijze is beschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.0, hoofdstuk 2.

4. BUREAU-ONDERZOEK

4.1 HUIDIGE TERREINSITUATIE

Op 4 juni is het plangebied systematisch bekeken. Deze had een drieledig doel. In de eerste plaats is het bestaande kaartbeeld gecontroleerd op afwijkingen ten aanzien van de huidige situatie. In de tweede plaats is een inventarisatie gemaakt in welke mate het huidig grondgebruik verstoringen in de ondergrond teweeg heeft gebracht, zodat de kans op archeologische waarden sterk is verminderd. Ten derde is gekeken welke percelen geschikt waren voor inventariserend veldonderzoek. De resultaten zijn weergegeven in afbeelding 3.

Huidig gebruik

In de bebouwing is met drie categorieën een onderscheid gemaakt tussen gebouwen van vóór circa 1900, tussen 1900 en 1950 en jonger (zie afb. 3). Het huidig grondgebruik per deelgebied is als volgt:

1. Langs de Collegiantenstraat, de Korte Voorhousterweg en een deel van het Kanaalpad ZO bevinden zich woningen en tuinen. Ten zuiden van het Hoornpad is enig grasland aanwezig en ten noorden daarvan wat teelgrond en kassen.
2. Hier ligt in de noordelijke helft het archeologisch monument, dat in gebruik is als teelgrond en waar enkele kassen en schuren staan.
De zuidelijke helft bestaat tegenwoordig uit grasland en is reeds archeologisch onderzocht. Dit gebied blijft in het huidig waarderend onderzoek buiten beschouwing.
3. Langs de Collegiantenstraat en het Moleneind bevinden zich woningen, met enige verspreide gebouwen aan een pad dat vanaf het Moleneind loopt. De rest van dit gebied bestaat uit braakliggend terrein, kassen en enige percelen teelgrond.
4. Van het gebied tussen de Vliet en de Oegstgeesterweg wordt de oostelijke helft in beslag genomen door woningen en tuinen. Het westelijk deel bestaat voor een groot deel uit kassen, een garagebedrijf en enkele open terreinen in de vorm van een perceel braakliggend land, een paardenbak en teelgrond.
5. Aan de westzijde staat een kassencomplex. Een groot deel van het overige gebied bestaat uit open grasland. Ter plaatse van de driehoekige punt aan de oostzijde staat een kas met enig teelland en hoge begroeiing.

Verstoringen

Omvangrijke verstoringen in de ondergrond zijn aanwezig ter plaatse van de woningen langs de zuidelijke rand van het plangebied (Korte Voorhousterweg, Collegiantenstraat, Moleneind, Kwakelsteeg en Oegstgeesterweg). Verstoringen door gebouwen in het binnengebied beperken zich tot enkele woningen langs het Kanaalpad ZO, aan het zijpad van het Moleneind en de grote garagehal op het achterterrein aan de Oegstgeesterweg (huisnummer 241). De aanwezige kassen zijn in de regel ondiep gefundeerd en zullen nauwelijks een versturende werking kennen.

De eigenaar van het perceel waarop voorheen de korenmolen 'de Vlinder' en de molenaarswoning stond (zie § 4.2) is gevraagd naar de aanwezigheid van funderingen in de ondergrond. Deze vertelde dat er plaatselijk veel puin in de grond zit. De funderingen zijn waarschijnlijk bij de sloop in de ondergrond verzonken om zo min mogelijk last ervan te hebben.

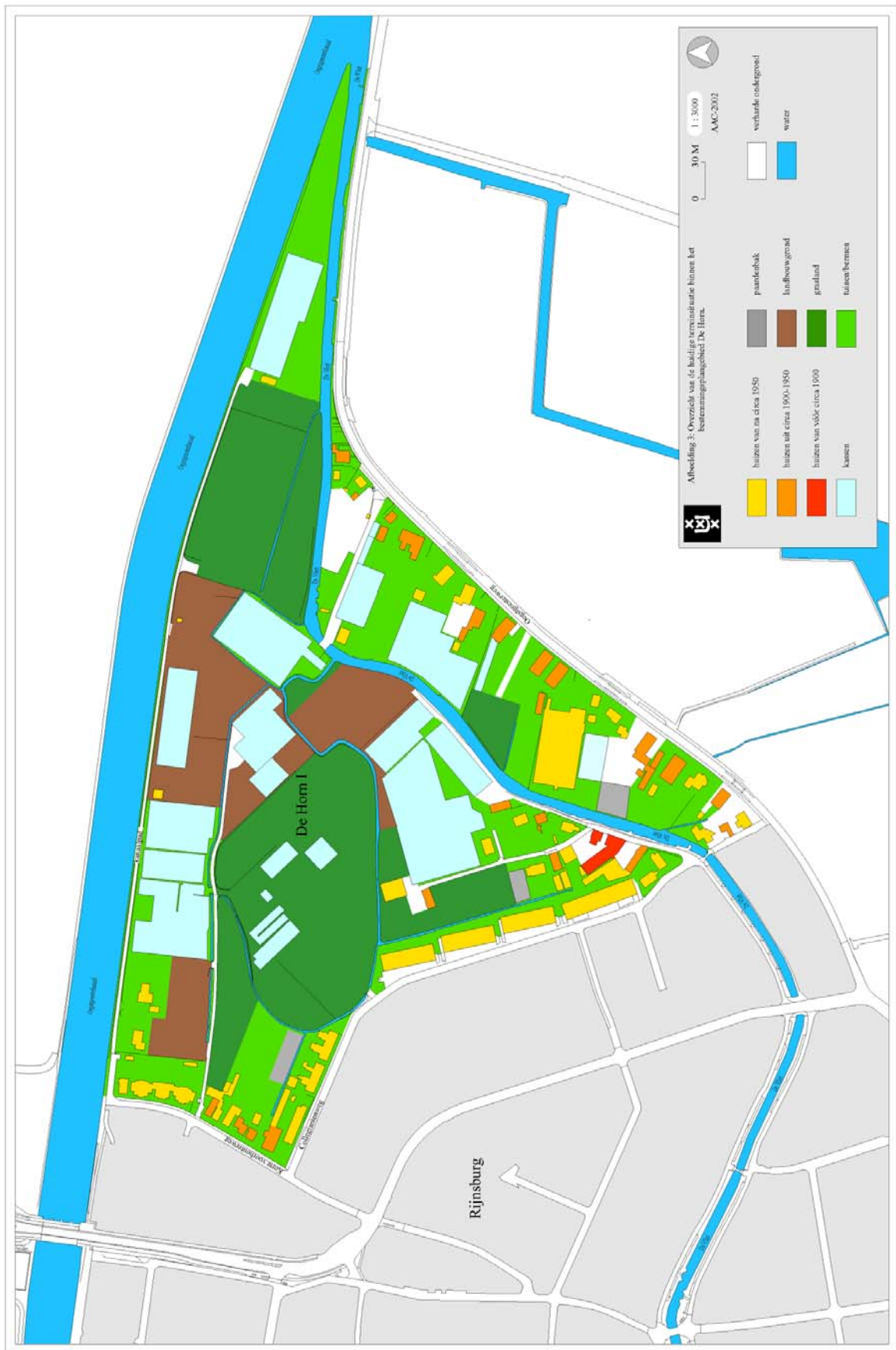
Mogelijkheden voor inventariserend veldonderzoek

Toegankelijke gebieden voor een veldkartering en een booronderzoek zijn de teelgronden en grasvelden aan de west- en noordzijde van de Vliet en langs het Oegstgeesterkanaal. Ook langs de oostzijde van de Vliet, in deelgebied 4, bevinden zich enkele toegankelijke open terreinen. Een drietal terreineigenaren gaf geen toestemming voor terreinbetreding.

Het inventariserend veldonderzoek is bedoeld als een aanvulling op het bureau-onderzoek en beperkt zich tot de eenvoudig toegankelijke gebieden. Daarom is afgezien van de mogelijkheid binnen kassen een uitgebreid booronderzoek te houden.

Afb. 3 Huidige terreinsituatie (A3)

Afb. 4 Kadastrale kaart 1813 (A3)

Kabels en leidingen

Kabels en leidingen die niet langs wegen liggen, zijn in het plangebied op een tweetal locaties aanwezig. In deelgebied 5 loopt op twee plaatsen dwars over het schiereiland een concentratie elektriciteitskabels en in gebied 3 bevinden zich aan het noordzijde langs de oude Vlietmeander enige gasleidingen.¹⁹

4.2 HISTORISCH GEBRUIK

Bewoning, algemeen

Lange tijd, wellicht al vanaf de Vroege Middeleeuwen, liep door het plangebied de grens tussen de gemeenten Rijnsburg en Oegstgeest. Deze oude ambachtsgrens volgde aanvankelijk de loop van de Oude Vliet. Deze situatie gaat waarschijnlijk terug op de 8e of 9e eeuw, toen in een schenkingsoorkonde expliciet werd vermeld dat de boerderijen ten zuiden van de Vliet lagen, maar de landerijen aan de noordzijde daarvan.²⁰ In het begin van de 17e eeuw werd de grond tussen de Vliet en de Oegstgeesterweg overgenomen van Oegstgeest (zie afb. 4).²¹

Diverse kaarten, waarvan de oudste dateert uit de periode 1610-1615, laten zien waar zich vanaf deze tijd bewoning bevond. Ten oosten van de Kwakelbrug, aan het Moleneind, stond een handvol boerderijen die aansluiten op de lintbebouwing in de dorpskern langs de noordzijde van de Vliet. Alleen het pand op Moleneind 33, 35 en 37 – een 17e eeuwse boerderij – gaat nog op deze periode terug. Mogelijk geldt dit ook voor het ten noorden daarvan gelegen bijgebouw. (afb. 5).

 Afbeelding 5: De 17e-eeuwse boerderij aan het Moleneind in betere dagen rond 1970 (afbeelding naar foto uit Glasbergen & Leenheer 1974). AAC-2002

¹⁹ Elektriciteit: blad 12.53.A (910.46775) en blad 12.53.C (910.46750); gas: blad 0910.46750 detail 2.

²⁰ Sarfatij 1977, 290-297.

²¹ Glasbergen & Leenheer 1974, 76-77. Zie ook de in deze publicatie afgebeelde kaart uit 1634.

Ten noorden van de Kwakelsteeg, tussen de Vliet en de Oegstgeesterweg lag een apart boerderijcomplex, vanaf 1676 in gebruik bij de Rijnsburger Collegianten (zie onder). Op een kaart uit 1648 is verder naar het noorden een tweede losse boerderij te zien op de plaats waar de Vliet en de Oegstgeesterweg samenkomen. Dit erf is ook nog te zien op de kaart van 1746, maar in 1813/18 blijkt het verdwenen te zijn. In de 20e eeuw stond waarschijnlijk op dezelfde plaats lange tijd een grote ronde gashouder.

Het is onbekend tot welke periode de dorpsbebouwing teruggaat. Misschien dat de oorsprong van enkele boerderijerven teruggaat op laat-middeleeuwse huisterpjes zoals deze zijn vastgesteld bij het terrein 'De Klaveren' aan de Vinkenweg.²²

Tot in het begin van de 20e eeuw is het beeld van de verspreiding van de bewoning vrijwel onveranderd gebleven. Hierna ontstaat er langs de Oegstgeesterweg en de Korte Voorhousterweg een verspreide lintbebouwing. In de periode na 1960 wordt de Collegiantenstraat aangelegd en verschijnen grote bedrijfshallen en kassen op de achtererven langs beide zijden van de Vliet en het Oegstgeester Kanaal.

Korenmolen 'De Vlinder'

In het plangebied stond tot in de vorige eeuw een korenmolen, genaamd 'De Vlinder'. Deze stond nog juist op het grondgebied van Rijnsburg. Aan de overzijde van de *scheijsloot*, in de gemeente Oegstgeest, lag de molenaarswoning. De oudste schriftelijke gegevens over deze molen gaan terug tot een transportakte uit 1584. Men vermoedt dat de molen kort daarvoor is gebouwd. De bakkers van zowel Rijnsburg als Oegstgeest maakten er gebruik van.²³ In de eerste helft van de 20e eeuw zijn de laatste resten van de molen en de erbij staande huizen afgebroken. Volgens mededeling van de huidige terreineigenaar bevinden zich in de ondergrond nog puinresten. De funderingen moeten grotendeels zijn ondergraven om er geen last meer van te hebben. In de wallekant van de Vliet ligt waarschijnlijk nog een groot fragment van een molensteen.²⁴

Gebouwen van de Rijnsburger Collegianten

Aan het oostelijk eind van het Moleneind stond achter een deels nu nog bestaande woning de 'Vergaderplaats' van de Rijnsburger Collegianten (afb. 4 en 6). Deze religieuze gemeenschap was ontstaan in 1619 te Warmond en zette zich af tegen de officiële godsdienst. Niet lang daarna verplaatste men de bijeenkomsten naar het liberale Rijnsburg, waar de Collegianten uitgroeiden tot een nationaal bekende en gerespecteerde beweging die bleef bestaan tot 1789.

De Vergaderplaats aan het Moleneind werd gebouwd en in gebruik genomen in 1640. In 1704 werd het verbouwd en tevens in gebruik genomen als gastenverblijf voor de bezoekers van de halfjaarlijkse vergaderingen. Tot 1722 werd het regelmatig als plaats voor bijeenkomsten gebruikt. Na het einde van de beweging kwam het complex in handen van het Amsterdamse weeshuis 'De Oranjeappel', dat het uiteindelijk in 1832 van de hand deed.²⁵ Volgens de kadastrale minuutplan uit 1813/18 lag direct rondom de 'kerk' een kerkhof, dat toebehoorde aan de *broeders Collegianten van het weeshuis d'oranje appel te Amsterdam*.²⁶ Het is echter maar de vraag of dit kerkhof ooit in gebruik is geweest. De uitgebreide literatuur vermeldt niets over het bestaan van deze begraafplaats en navraag bij het Genootschap Oud Rijnsburg leerde dat men nog nooit van het bestaan van het 'kerkhof' had gehoord. De eventuele aanwezigheid van skeletten zou bovendien door de mondeling overlevering niet onopgemerkt zijn gebleven.²⁷ Het perceel wordt heden ten dage grotendeels gebruikt als teelgrond (zie afb. 3).

²² Glasbergen 1944, 102-104. Zie ook tabel 3 in dit rapport.

²³ Glasbergen & Leenheer 1974, 89.

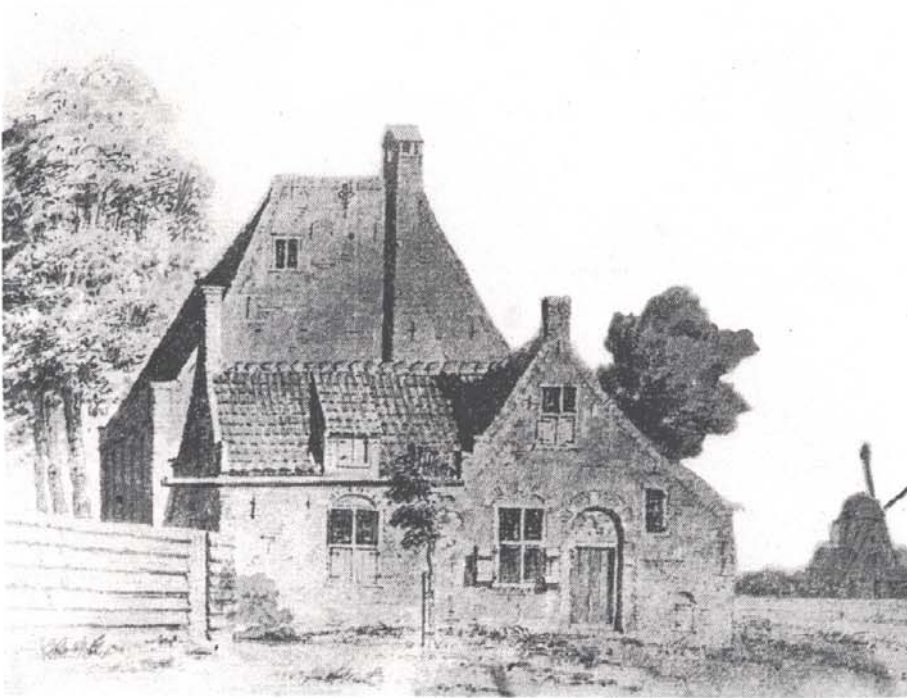
²⁴ Mondelinge mededeling van de huidige eigenaar van het terrein.

²⁵ Van Slee 1895, 291-292, 332 en 414-416; Meihuizen 1975, 90, 95-96.

²⁶ Nationaal Archief, 4.KADOR.G, Rijnsburg 1813/18, sectie B2, en Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel, perceel 469-470 (kerkhof), 471 (kerk), 472 (huis en erf), 473-474 (tuin), 475 (schuur en erf). Al deze percelen waren in het bezit van weeshuis de Oranjeappel.

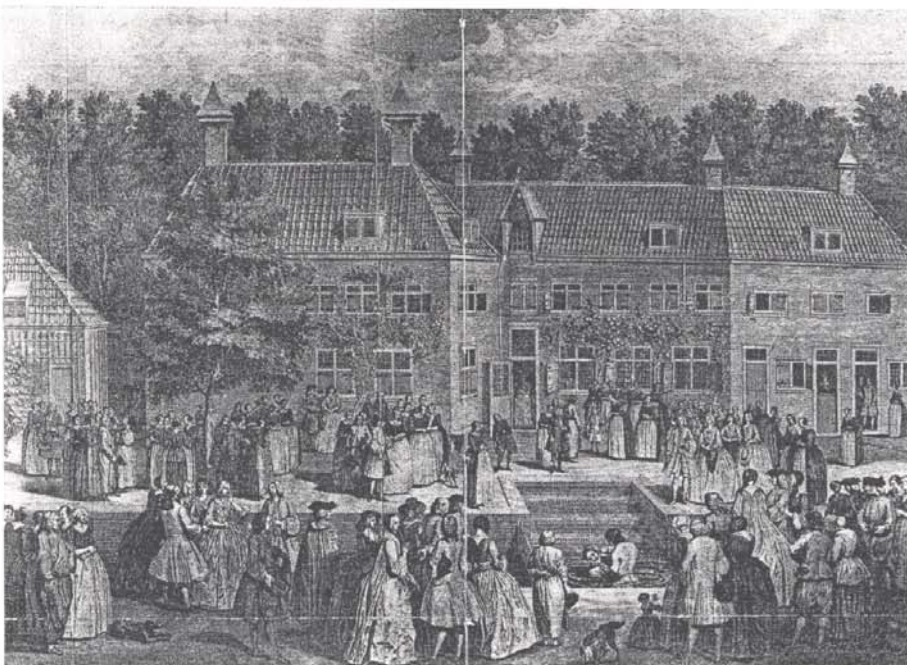
²⁷ Van Slee 1895; Meihuizen 1975; Mondelinge mededeling dhr. A. Wolthaus, Genootschap Oud Rijnsburg.

Afbeelding 6: De vergaderzaal der Collegianten aan het Moleneind te Rijnsburg. Op de achtergrond korenmolen 'De Vlinder' Tekening C. Pronk, 18e eeuw. Tegenwoordig staat enkel nog op de plaats van de boerderij op de voorgrond een jonger woonhuis.

AAC-2002

Afbeelding 7: Het Grote Huis der Collegianten aan de Kwakelsteeg te Rijnsburg met de gemetselde bak voor de dompeloop. Gravure uit 1736 door Balthasar Bernaerts.

AAC-2002

Pal ten noordoosten van de huidige Kwakelsteeg stond een tweede belangrijk gebouw van de Rijnsburger Collegianten, het zogenaamde ‘Grote Huis’.²⁸ De ligging wordt omschreven als “aan de oostzijde van de Vliet of Quakel buiten het dorp” en “tegenover” de Vergaderplaats.²⁹ Het Grote Huis werd door de beweging betrokken als gastenverblijf in 1676. Tussen 1685 en 1700 deed het door een intern geschil tevens dienst als vergaderplaats, naast die aan het Moleneind. Nadat de tweespalt was bijgelegd hield men tot 1722 de halfjaarlijkse bijeenkomsten bij toerbeurt op één der beide locaties. Hierna kwam men enkel nog in het Grote Huis bij elkaar. In 1709 had men dit pand vergroot tot een gastenverblijf met wel 18 kamers, speciaal ten behoeve van het verblijf van Collegianten tijdens de halfjaarlijkse bijeenkomsten. De Vliet werd gebruikt voor de doop door onderdompeling. Later, in 1736, werd hiervoor achter het huis een stenen bak gemetseld (afb. 4 en 7).³⁰ De ligging daarvan is nog te zien op de kadastrale minuutplan van 1813/18.³¹ Een deel van de sloot die zorgde voor de watertoevoer vanuit de Vliet staat nog op recente kaarten. Tegen het einde van de Collegiantenbeweging werd het gebouw in delen verhuurd, om uiteindelijk in 1828 geveild te worden. Later is het gesloopt. Vandaag de dag staan hier verschillende meer moderne woonhuizen.

Tegenover het Grote Huis en de doopplaats, aan de oostzijde, lag een perceel dat was ingericht als tuin met een koepel (afb. 4). Vanwege de erin liggende kunstmatige heuvel stond deze tuin bekend als ‘het Bergje’. In 1798 begon de ontmanteling door de bomen te vellen en de verkopen. Na 1813/18 is het stuk grond afgevlakt en tot bouwland omgezet.³²

Voetpaden

In het gebied was ook een aantal voetpaden aanwezig (zie afb. 4). Op de oudste kaart uit 1615 staan er twee. Op de eerste plaats het pad vanaf het Moleneind via de oude meander van de schouwsloot naar de Vinkenweg in het noordoosten en op de tweede plaats vanaf de (Korte) Voorhouterweg langs de noordzijde van de oude meander. Op de kaart van 1746 wordt dit tweede voetpad het *Hoorn Pat* genoemd. Een deel ervan komt nu nog overeen met de huidige (naamloze) toegangsweg naar het plangebied vanaf de Korte Voorhouterweg.

Het eerstgenoemde pad blijkt op een kaart uit 1648 enigszins van richting veranderd. Tevens zien we op deze kaart dat er meerdere vertakkingen bestonden naar onder andere het Hoornpad. Op de hoogheemraadschapskaart van 1746 blijkt dit voetpad verder naar het oosten verplaatst te zijn naar een kaarsrecht traject tussen de korenmolen en een boerderij aan de Vinkenweg. Op de kadastrale minuutplan uit 1813/18 is van dit pad echter geen spoor te herkennen. Wel zien we hierop eenzelfde percelering als in 1648 en tevens een nieuwe verbinding tussen het Hoornpad en het pad achter de molen langs. Kennelijk was het pad zoals dat staat afgebeeld op de kaart uit 1746 geen lang leven beschoren of hebben we hier te maken met een abstracte weergave vanachter de tekentafel van het oudere pad.

Grondgebruik

Gezien de landschappelijke situatie mag verwacht worden dat tot circa de 18e eeuw het overgrote deel van het plangebied bestond uit weilanden. Alleen aan de westzijde, langs de Korte Voorhouterweg, lagen volgens een kaart uit 1648 in ieder geval enkele akkers. Rond 1850 is het vrijwel het gehele gebied in gebruik als akkergrond.

De akkerbouw werd compleet met de opkomst van de bloementeelt aan het einde van de 19e eeuw. Om een lichter bewerkbare en minder natte bodem te krijgen ging het gebruik als akker gepaard met

---

²⁸ Dit ‘Grote Huis’ is dus iets anders dan de term ‘Het Grote Huis’ zoals Glasbergen en Leenheer die gebruikten voor de benaming van het Benedictessenklooster ten noorden van de voormalige abdijkerk, zie Glasbergen en Leenheer 1974, 30.

²⁹ Respectievelijk door Van Slee 1895, 289 en Meihuizen 1975, 90.

³⁰ Van Slee 1895, 289; Meihuizen 1975, 90-96.

³¹ Nationaal Archief, 4.KADOR.G, Rijnsburg 1813/18, sectie B2 en Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel, perceel 455 (tuin), 456 (huis en erf), 457 (tuin). Dit alles was in het bezit van Cornelis Nagtegaal.

³² Meihuizen 1975, 105; Nationaal Archief 4.KADOR-G, Kadastrale minuut Rijnsburg 1813/18, sectie B2 en Oorspronkelijk Aanwijzende Tafel, percelen 458 (tuin) en 459 (koepel), beide in het bezit van Cornelis Nagtegaal. Over de locatie van ‘het Bergje’ bestaat enige verwarring, maar de beschikbare afbeeldingen en de kadastrale minuut uit 1813/18 wijzen zonder twijfel in de richting van het perceel tussen de Vliet en de Oegstgeesterweg direct ten oosten van het Grote Huis aan de Kwakelsteeg.

een ophoging van de grond met onder meer duinzand. Dit gold speciaal bij het trekken van tulpen, waarbij kisten met bollen werden ingekuuld.³³ De meeste kassen in het gebied dateren van na de Tweede Wereldoorlog.

4.3 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Binnen het bestemmingsplangebied ligt een aantal archeologische vindplaatsen. De belangrijkste daarvan is het vroegmiddeleeuwse grafveld (datering ca. 560–725 na Chr.), een beschermd archeologisch monument (ROB-objectcode 30F-003) (afb. 8). Dit grafveld is een voor West-Nederland zeldzaam fenomeen. Begraafplaatsen uit deze periode komen in deze regio maar weinig voor, bovendien is het vrijwel het laatste exemplaar waarvan nog delen onaangetast in de bodem bewaard zijn gebleven.³⁴ Het is landschappelijk gunstig gelegen op de hoogste delen van de hier aanwezige strandwal. Ten zuiden daarvan, op de lagere flank van de strandwal, zijn sporen ontdekt van een akker die dateert uit de Late IJzertijd en/of de Romeinse tijd, mogelijk ook nog uit de Vroege Middeleeuwen. In de nabijheid van de oude Vlietmeander zijn zeer verspreid vondsten gedaan uit de prehistorie tot in de Volle Middeleeuwen.³⁵

Een indicatie van hetgeen nog meer verwacht kan worden wordt gegeven door vondstmeldingen uit een wijder om de Horn gelegen onderzoeksgebied, gedaan in een vergelijkbare landschappelijke context (afb. 9). Enkele van deze meldingen dateren uit de prehistorie en de Romeinse tijd. Zij bestaan uit losse vondsten van aardewerkscherven uit de IJzertijd (800–12 voor Chr.) of de Romeinse tijd (12 voor – 400 na Chr.) Deze vondsten kunnen behoren bij nederzettingsresten die te vinden zijn op de nabijgelegen strand- of oeverwallen.

De meeste vindplaatsen binnen Rijnsburg dateren uit de Middeleeuwen (400–1500 na Chr.) en de Nieuwe tijd (1500–1900 na Chr.) en zijn te vinden in het huidige dorpscentrum. Niet alle vindplaatsen die bekend zijn uit het dorpscentrum staan geregistreerd in de landelijke databank ARCHIS. Dit betreft met name vondstmateriaal uit de Nieuwe tijd (na 1500), dat in de loop der jaren vooral bij bouwwerkzaamheden in het centrum van het dorp is verzameld door leden van het Genootschap Oud Rijnsburg.³⁶

ARCHIS nummer	ROB objectcode	toponiem	coördinaten	vondsten
24179	30FZ-32	Rijnsburg–Middelmors ³⁷	90.500/468.300	Late IJzertijd-aardewerk (200–100 voor Chr.)
24057	30EZ-11	Rijnsburg	89.650/467.620	stenen bijl uit het Vroeg Neolithicum–Bronstijd (4900–800 voor Chr.)

Tabel 1. Losse vondsten rondom *De Horn* uit de PREHISTORIE.

ARCHIS nummer	ROB objectcode	toponiem	coördinaten	vondsten
24045	30FN-18	Voorhout–Elsgeesterpolder	92.200/468.980	nederzetting
zie tabel 3	30FZ-14	Rijnsburg–Abdijterrein	90.470/467.230	Romeinse akker
zie tabel 3	30FZ-33	Rijnsburg–De Horn	91.040/467.860	Romeins aardewerk en bouwpuin
zie tabel 3	30FZ-51	Oegstgeest–Groene Kerkje	92.200/467.700	Romeins aardewerk

Tabel 2. Vindplaatsen rondom *De Horn* uit de ROMEINSE TIJD.

³³ Markus & Wallenburg 1982, 23. en mondelinge mededeling van dhr. T.F. Zandbergen, de voormalige eigenaar van het terrein.

³⁴ Holwerda 1914 en 1924; Bult & Hallewas 1986, 83-86.

³⁵ Zie het rapport over *De Horn I*, Dijkstra & Flamman 2002.

³⁶ Dit betreft onder meer vindplaatsen aan de Graaf Florislaan, Hofstraat, Koestraat, Langevaart, Oegstgeesterweg, het Rapenburg, Schoolsteeg, Vliet ZZ en NZ. Met dank aan C. Frauenfelder, depotbeheerder van het Genootschap Oud Rijnsburg.

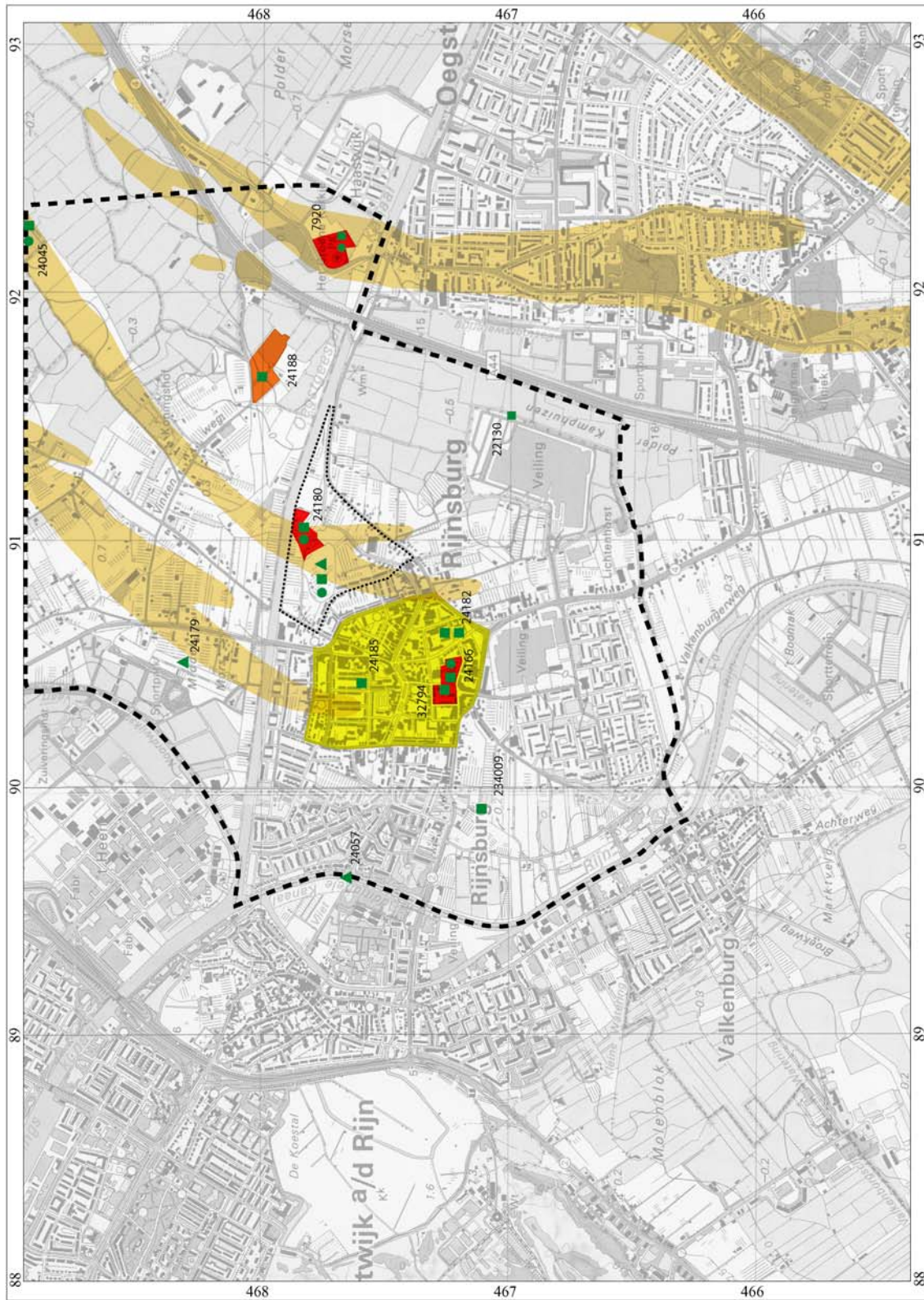
³⁷ De vindplaats is ook bekend onder de naam Rijnsburg – De Doorn.

Afbeelding 8: Een negental potten uit het grafveld Rijnsburg - De Horn. De middelste horizontale rij bestaat uit zogenaamd handgemaakt 'Angelsaksisch' aardewerk. De bovenste en onderste rij betreft geïmporteerd draaischijf-aardewerk uit het Duitse Rijnland

AAC-2002

x

Afbeelding 9: Topografische kaart (Wolters-Noordhof, 1998) met daarop de ligging van het plan- en onderzoeksgebied, gecombineerd met bekende archeologische waarden, ARCHIS-nrs. en de strandwallen.

0 250 M 1 : 25 000 AAC-2002

	plangebied		terrein van zeer hoge archeologische waarde		prehistorische vondsten
	onderzoeksgebied		terrein van hoge archeologische waarde		Romeinse vondsten
	strandwallen		stads- of dorpskern met hoge archeologische verwachting		middeleeuwse vondsten

ARCHIS nummer	ROB objectcode	toponiem	coördinaten	vondsten
24180 39577	30FZ-33/133	Rijnsburg–De Horn	90.960/467.800	vroegmiddeleeuws grafveld
7920 24212	30FZ-51	Oegstgeest–Groene Kerkje	92.200/467.700	nederzetting uit de Vroege tot Late Middeleeuwen
24182	30FZ-34	Rijnsburg–Christelijk Gereformeerde Kerk	90.600/467.200	waarschijnlijk een nederzetting uit de Vroege tot Volle Middeleeuwen
24166 24177 33474 33478 33483 33492 33496 33525 33596 33714	30FZ-14	Rijnsburg–Abdijterrein	90.470/467.230	nederzetting vanaf de Vroege Middeleeuwen, later klooster tot in de 16e eeuw
24185 33475 33477	30FZ-23	Rijnsburg–De Woerd	90.450/467.600	waarschijnlijk een nederzetting uit de Vroege Middeleeuwen
22130	30FZ-128	Rijnsburg–Polder Kamphuizen	91.500/467.000	Andenne- en Pingsdorf-aardewerk uit de Volle Middeleeuwen
24188	30FZ-35	Rijnsburg–De Klaveren	91.700/468.000	nederzettingsafval uit de Vroege (?) tot Late Middeleeuwen ³⁸
32794	30FZ-142	Rijnsburg–Kerkstraat	90.400/467.250	oude geulloop uit de Vroege Middeleeuwen
234009	30EZ-89	Rijnsburg–Kleipettenlaan	89.900/467.100	aardewerk uit de Vroege tot Late Middeleeuwen
–	–	Rijnsburg–Avondzon	90.620/467.260	aardewerk uit oude Vlietloop uit de Vroege tot Late Middeleeuwen

Tabel 3. Vindplaatsen rondom *De Horn* uit de MIDDELEEUWEN en de NIEUWE TIJD.

4.4 GESPECIFICEERD VERWACHTINGSMODEL OP BASIS VAN HET BUREAU-ONDERZOEK

Op basis van de geologische ontwikkeling binnen het bestemmingsplangebied zijn uitspraken over de archeologische verwachtingen onder te verdelen in vier tijdvakken:

- de prehistorische periode tot het begin van de IJzertijd (800 voor Chr.), die samenvalt met de aanwezigheid van de strandwal aan de oppervlakte;
- de periode rond het begin van de Romeinse tijd tot in de Vroege Middeleeuwen, de tijd dat de, deels geërodeerde, strandwal (deels?) is afgedekt met een kleilaag, maar beperkt nog vooruitzichten tot bewoning biedt;
- de Late Middeleeuwen, toen in het naar verhouding natte gebied een dik kleiig pakket werd afgezet; en
- de Nieuwe tijd, waarin het nederzetting patroon zich ontwikkelde zoals dat bekend is van diverse oude kaarten.

Over de eerste periode zijn moeilijk voldoende gefundeerde uitspraken te doen. De strandwal is geheel aan het zicht onttrokken door jongere deklagen. Alleen door boringen kan vastgesteld worden in welke mate de top van het op de strandwal liggende oud duin is geërodeerd door geulactiviteit van de voorloper van de Oude Vliet, zoals bleek in de zoeksluven van *De Horn I*.³⁹ Gezien de ligging van

³⁸ Een vroegmiddeleeuwse datering wordt gesuggereerd door enkele vondsten Merovingisch aardewerk, aangetroffen in 1954 en aanwezig in het depot van het Genootschap Oud Rijnsburg. De vindplaats staat hier bekend als Vinkenweg – Het werfje. Het is echter niet uitgesloten dat het vroegmiddeleeuwse materiaal afkomstig is van de vindplaats Rijnsburg – De Woerd.

³⁹ Het archeologisch onderzoek binnen de meanderbocht van de Oude Vliet. Zie Dijkstra & Flamman 2002.

een deel van de Vliet langs en midden over de strandwal wordt wel verwacht dat het delen daarvan onderhevig zijn geweest aan erosie.

Voor de tweede periode geldt eveneens dat het zicht wordt belemmerd door jongere bodemlagen. Op de hogere delen van de strandwal zijn in principe sporen van nederzettingen vanaf de Late IJzertijd tot in de Vroege Middeleeuwen te verwachten. De enige indirecte aanwijzing hiervoor zijn de scherven uit de Late IJzertijd en/of de Romeinse tijd die bij het onderzoek *De Horn I* in de vermoedelijk bijbehorende akkerlaag zijn aangetroffen.⁴⁰

De derde periode heeft ook te maken met een slechte zichtbaarheid door afdekkende bodemlagen, maar omdat ze meer aan de oppervlakte ligt in mindere mate dan de beide voorgaande perioden. Middeleeuwse huisterpjes zoals waargenomen bij 'De Klaveren'⁴¹ even ten noordoosten van het plangebied zijn te verwachten onder de historische bekende bebouwing langs de Vliet.

De ligging van historische bebouwing is bekend van diverse oude kaarten, zoals de molen en de gebouwen der Collegianten. Behalve een 17e eeuwse boerderij aan het Moleneind is bovengronds hiervan niets overgebleven. Het is echter niet uitgesloten dat zich op de erven in de ondergrond nog resten bevinden van funderingen, perceelsgreppels, water- en beerputten of afvalkuilen. Ook dient op deze boerderijerven rekening gehouden te worden met resten van oudere, houten voorgangers uit de middeleeuwen, die mogelijk op huisterpjes zijn gebouwd.

Algemeen kan men stellen dat het plangebied zich kenmerkt door een slechte archeologische zichtbaarheid. Dit komt doordat in het overgrote deel van het plangebied sprake is van een relatief jonge ophogingslaag ten behoeve van de tuinbouw. Een nadere indruk van hetgeen in de ondergrond te verwachten is kan worden verkregen door het uitvoeren van een non-destructief inventariserend veldonderzoek.

---

⁴⁰ Dijkstra & Flamman 2002, 19.

⁴¹ Glasbergen 1944, 102-104. Zie ook tabel 3 in dit rapport.

5. INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

5.1 ALGEMEEN

Zoals reeds vermeld bij de methode van onderzoek wordt in deze rapportage het bureau-onderzoek uitgevoerd in combinatie met een inventariserend veldonderzoek. Dit bestaat uit het in kaart brengen van archeologische vondsten die aan de oppervlakte liggen, alsmede een booronderzoek.

Als eerste is de oppervlaktekartering uitgevoerd. De gegevens hiervan zijn in combinatie met de resultaten van het bureau-onderzoek geanalyseerd en aan de hand daarvan is een plan voor het booronderzoek opgesteld. Dit booronderzoek is uitgevoerd in samenwerking met RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

5.2 DE OPPERVLAKTEKARTERING

De mogelijkheden voor een archeologische veldkartering waren zeer beperkt. Alleen een terrein midden achter de Collegiantenstraat, recentelijk vrijgekomen door sloop, kon tussen het opkomende gras door geïnspecteerd worden. Hier werden tussen het moderne puin slechts een drietal scherven van roodbakkerd aardewerk gevonden (zie afb. 10, vondstnummer (V) 1). Dit zegt weinig, omdat de scherven waarschijnlijk dateren uit de 19e of begin 20e eeuw en van elders kunnen zijn opgebracht. De enkele terreinen die betoeld werden, bestaan uit vrij recent opgebrachte grond of teelaarde en zijn derhalve weinig informatief. Hetzelfde geldt voor de grond binnen de kassen. De percelen met gras vielen door de aanwezige begroeiing buiten de veldkartering. Er waren hier geen molshopen of onbegroeide slootkanten aanwezig die enige informatie over de ondergrond konden verschaffen.

5.3 ANALYSE VAN DE GEGEVENS UIT HET BUREAU-ONDERZOEK EN DE OPPERVLAKTEKARTERING

Op grond van de geologie van het plangebied zijn wel archeologische waarden te verwachten, maar door de slechte zichtbaarheid – veroorzaakt door de dikte van de jongste afdekkende bodemlagen – zijn geen gefundeerde uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid daarvan. Een booronderzoek kan daar meer inzicht in geven. Zo ontstaat een beter beeld van de geschiktheid gedurende de diverse perioden om er te wonen en bestaat een kans op het aanboren van nog onbekende archeologische vindplaatsen. Omdat door het inventariserend veldonderzoek binnen *De Horn I* een vrij gedetailleerd inzicht is verkregen in de geologische opbouw van een deel van het gebied, zal de interpretatie van de boorgegevens naar verwachting goed kunnen worden ingekaderd en gekoppeld aan een archeologische verwachting.

5.4 HET BOORONDERZOEK

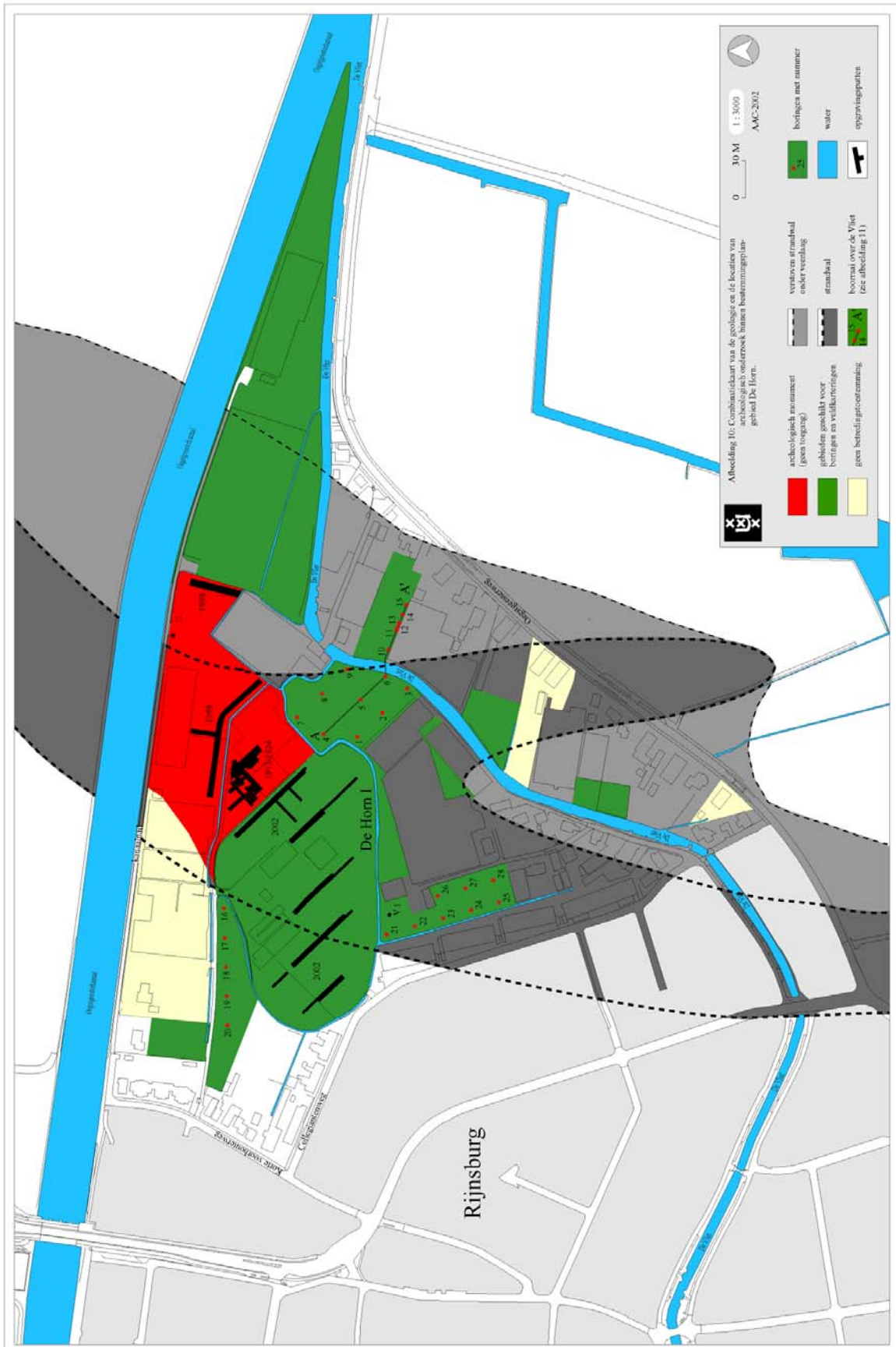
Onderzoeksdoelen

De onderzoeksstrategie voor het booronderzoek is gericht op de volgende vragen:

- In welke mate is sprake van erosie van de strandwal?
- Bood de strandwal gedurende de verschillende tijdsperioden bewoningsmogelijkheden?
- Bevinden zich langs de rand van de strandwal afvallagen afkomstig van bewoning op de strandwal?
- Komen er in de geplande boringen archeologische indicatoren voor?
- Is het naar aanleiding van de geologische situatie ten zuidoosten van het archeologisch monument nog te verwachten dat zich aldaar een voortzetting bevindt van het Merovingisch grafveld? Dit in verband met de juiste begrenzing van het monument.

Afb. 10 Combinatiekaart van de geologie en de locaties van archeologisch onderzoek binnen bestemmingsplangebied De Horn. (A3)

Voor het beantwoorden van de eerste twee vragen zijn een tweetal open terreinen uitgezocht in deelgebied 3 (boring 1 – 9 en 21 – 28). Daarvan dienen de eerste drie boorraaien tevens voor het beantwoorden van de vraag naar de omvang van het grafveld. Het voorkomen van afvallagen nabij de strandwal wordt getest door middel van een tweetal boorraaien in deelgebied 1 (boring 16 – 20) en 4 (boring 10 – 15). De raai in dit laatste gebied geeft, samen met een boorrai uit deelgebied 3, de mogelijkheid een bodemdoorsnede te verkrijgen dwars op de stroomrichting van de Vliet.

De dichtheid van de boringen is gesteld op gemiddeld één boring per 25 m. Gekozen is voor een boordiepte van circa 2 m, aangezien dit voldoende inzicht biedt in de bodemopbouw. Bij de keuze van de ligging van de boringen is gebruik gemaakt van de gegevens van de geologische kaart en de mate van toegankelijkheid van het gebied.

*Methode*⁴²

Een booronderzoek komt van pas wanneer eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen worden afgedekt door een relatief dikke bouwvoor, aangezien er dan een kleine kans bestaat dat archeologische resten aan de oppervlakte komen te liggen. Het zetten van boringen is dan een non-destructieve manier om het voorkomen van met name nederzettingsterreinen te toetsen. Deze vindplaatsen zijn doorgaans te herkennen aan archeologische indicatoren als aardewerk, verbrande leem, houtskool, vuursteen of fosfaatvlekken.

Een kleine hoeveelheid van dit materiaal kan al voldoende aanleiding zijn voor het vaststellen van een waardevolle vindplaats. Grafvelden en vormen van landinrichting als akkers en weidegebieden zijn minder makkelijk met een booronderzoek op de sporen.

Met behulp van boringen is het tevens mogelijk de diepte, dikte en de stratigrafische positie van bodemlagen te onderzoeken. Daarnaast kan de mate van menselijke verstoring en/of natuurlijke bodemerrosie van het te onderzoeken gebied worden bepaald. Erosie houdt in dat archeologische sporen geheel of gedeeltelijk zijn verdwenen.

De posities van de boringen zijn in het veld op een kaart ingetekend en de profielen aan de hand van een standaardformulier beschreven. Genoteerd werden onder meer de diepte, textuur, kleur, samenstelling van bodemverschijnselen en het wel of niet voorkomen van archeologische indicatoren. De boorbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 1.

Het booronderzoek is in één dag uitgevoerd met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm.

Resultaten

Boringen 1 – 9:

Deze boringen zijn gezet in een gebied dat behoort tot de binnenbocht van een Vliet-meander (zie afb. 10 en 11). De geologische kaart geeft aan dat deze meander ligt op de flank van een strandwal. Uit de boringen is naar voren gekomen dat onder de 40 cm dikke bouwvoor middeleeuwse kleiafzettingen (Duinkerke III) aanwezig zijn. Op één plaats (boring 7) waren hierin fosfaatvlekken waarneembaar. Dit hangt waarschijnlijk samen met de nabijheid van de voormalige bewoning rondom de molen (vergelijk fig. 4). Hieronder bevinden zich op een diepte van 1,20 à 1,30 m onder het maaiveld restgeulafzettingen van de Vliet, vergelijkbaar met de afzettingen die zijn aangetroffen bij het inventariserend veldonderzoek binnen het terrein van *De Horn I*.⁴³ Eveneens vergelijkbaar met dit eerdere veldonderzoek zijn de kleilagen die zich in de meest westelijke boringen (1, 4 en 7) bevinden onder de Duinkerke III afzettingen.⁴⁴ De hier aanwezige oude- duin en strandwalzanden bevinden zich op een diepte van minimaal 2,80 m onder het maaiveld en zijn overdekt door (erosieve) restgeulafzettingen van de Vliet.

⁴² De tekst van deze subparagraaf is gebaseerd op een tekst uit RAAP-rapport 682 (Deunhouwer 2001, 8).

⁴³ Dijkstra & FLamman 2002, afb. 2, Profiel 2, 3, 5, 6 en 7 en afb. 3.

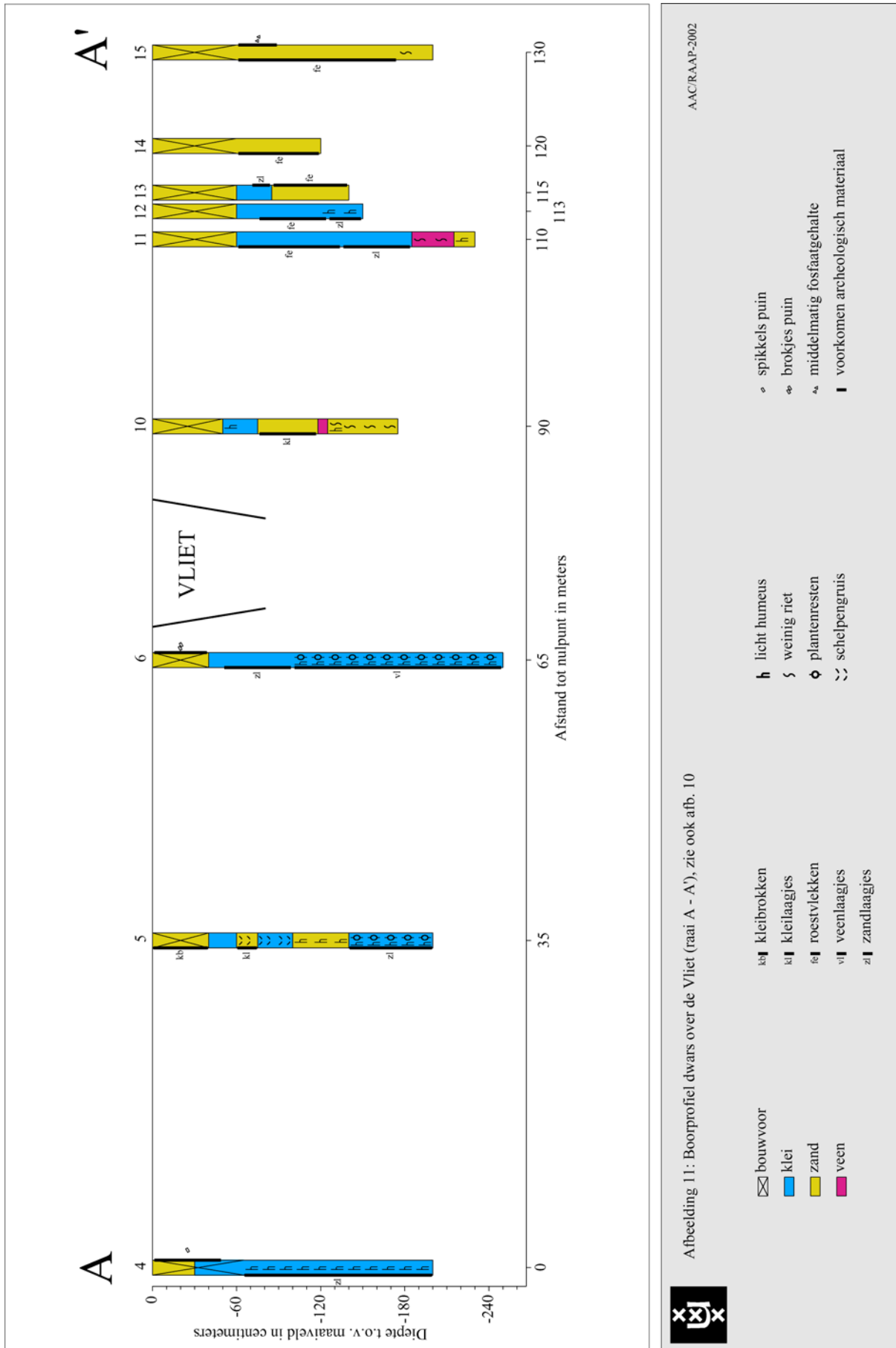
⁴⁴ Dijkstra & Flamman 2002, afb. 2, Profiel 6 en 7.

- Boringen 10 – 15: Deze boorraai is gesitueerd aan de oostzijde van de Vliet (zie afb. 10 en 11). Onder de bouwvoor en de middeleeuwse kleiafzettingen (Duinkerke III) bevindt zich in de eerste 30 m vanaf de Vliet een veenlaag op 1,18 tot 1,85 m onder het maaiveld van respectievelijk 7 tot 30 cm dikte. Hieronder liggen tot op een diepte van minimaal circa 2 m onder het maaiveld oude duin- en strandwalzanden. Op 32,5 tot 50 m uit de Vliet bevinden zich zandafzettingen in de ondergrond, die opduiken van respectievelijk 1,40 tot 1,00 m onder het maaiveld. In de meest oostelijke boring (nummer 15) bevinden zich vlak onder de bouwvoor veel fosfaatvlekken, die ongetwijfeld afkomstig zijn van landgebruik uit het subrecente verleden. De veenlaag is misschien te beschouwen als een restgeul van de Vliet, die hier mogelijk van oorsprong een ruime bocht naar het westen maakte. De huidige loop kan een aanpassing zijn van de oorspronkelijke in verband met de in de 12e eeuw gemaakte doorsteek richting Oegstgeest (zie § 2.2). Een eenduidige interpretatie van deze zandopduiking is niet voorhanden. Is het een plaatselijk opgestoven kopje van oude duin- en strandzanden? Of zijn het geulafzettingen van een voorganger van de Vliet, bestaande uit geërodeerde delen van de strandwal? De opbouw doet namelijk sterk denken aan de geulaccreties zoals deze zijn waargenomen tijdens het inventariserend veldonderzoek bij profiel 4.⁴⁵ Mogelijk is dit zand opgewassen langs de buitenbocht als een oeverwal.
- Boringen 16 – 20: Deze rij boringen is volgens de geologische kaart gelegen vlak ten westen van de strandwal, in de strandvlakte (zie afb. 10). De boorgegevens bevestigen dit beeld. Onder de middeleeuwse Duinkerke III kleiafzettingen bevindt zich in de voormalige strandvlakte een veenlaag. In de meest oostelijke boring vangt deze laag aan op een diepte van 1,70 m onder het maaiveld en is slechts 15 cm dik alvorens de oude duin- en strandwalzanden beginnen. Naar het westen toe vangt de veenlaag steeds iets dieper aan en wordt zij tevens dikker. Zij loopt door tot minimaal 2 m onder het maaiveld.
- Boringen 21 – 28: Voor deze boringen geldt min of meer hetzelfde als de boringen 1 – 9. Ze bevinden zich in het gebied dat behoort tot de binnenbocht van dezelfde Vliet-meander (zie afb. 10). De geologische kaart geeft aan dat de boringen zijn gesitueerd midden over de westelijke uitloper van de strandwal. Uit de boringen is naar voren gekomen dat na een bouwvoor van circa 60 cm en een middeleeuws Duinkerke III kleidek op zo'n 0,95 tot 1,25 m onder het maaiveld restgeulafzettingen van de Vliet aanvangen. Wederom zijn deze vergelijkbaar met hetgeen in de proefsleuven van *De Horn I* is aangetroffen.⁴⁶ De hier aanwezige oude duin- en strandwalzanden bevinden zich vrij diep en/of zijn aangetast door de erosieve werking van de Vliet.

Behalve wat brokjes puin, een enkele scherf roodbakkend geglazuurd aardewerk uit de Nieuwe tijd en een enkele partikel houtskool in de bouwvoor of in de bovenste, relatief jonge kleilagen van de Duinkerke III afzetting zijn in de boringen geen archeologische resten aangetroffen.

⁴⁵ Dijkstra & Flamman 2002, afb. 2, Profiel 4.

⁴⁶ Zie noot 33.

Abbeelding 11: Boorprofiel dwars over de Vliet (raai A - A'), zie ook afb. 10

AAC/RAAP-2002

5.5 CONCLUSIE VAN HET INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

De veldkartering leverde door de slechte zichtbaarheid van resten uit de diepere ondergrond geen relevante gegevens op voor een archeologische inventarisatie. Daarvoor dient te worden afgegaan op de resultaten van het booronderzoek, waarmee nu kan worden getracht de in § 5.4 gestelde vragen te beantwoorden. Uit de boringen is naar voren gekomen dat delen van de strandwal ten zuiden van de oude Vlietmeander, in deelgebied 3, zich bevinden op een diepte van minstens circa 3 m onder het maaiveld. Hierover bevinden zich restgeulafzettingen van de Vliet, die naar analogie met de bevindingen van het veldonderzoek van *De Horn I* (deelgebied 2) dateren uit de periode dat de kreek degradeerde tot een afwateringstroompje. Deze ontwikkeling is te plaatsen tussen de Midden IJzertijd en de Romeinse tijd (circa 500 voor Chr. – 500 na Chr.).⁴⁷ Op basis van het geologische principe van meandervorming houdt dit in dat het gedeelte van de naar verhouding diep in de ondergrond aanwezige strandwal ten zuiden van de oude meanderbocht (deelgebied 3) zal zijn aangetast door de vorming van de Vliet. Ook moet door de aanwezigheid van restgeulafzettingen dit gedeelte van de strandwal reeds vanaf de Late IJzertijd (250 voor Chr.) ongeschikt zijn geweest voor bewoning. Deze mogelijkheden begonnen pas binnen het terrein van *de Horn I*. Hier vinden we aan de zuidzijde, op de flank van de strandwal, vanaf bovengenoemde periode resten van akkers, gevolgd door een grafveld op de hogere delen ten noorden daarvan. Mogelijk zijn juist op dit deel ook nog bewoningssporen te verwachten, mogelijk uit de Romeinse tijd.⁴⁸ Overigens was het vervolg van de strandwal verder naar het noorden door de aanwezigheid van de bovenloop van de Vliet weer ongeschikt om te wonen; dit werd pas mogelijk ter hoogte van de Vinkenweg.⁴⁹

Nergens zijn archeologische resten aangetroffen die een indicatie geven van de aanwezigheid van nog onbekende vindplaatsen. Dit zal samenhangen met de ongeschiktheid van een groot deel van de strandwal voor bewoning. Het buiten de strandwal aangetroffen veen bood wel de mogelijkheid om de worden gebruikt als weidegrond, bij goede afwateringsmogelijkheden zelfs als akkergrond, maar dit is door middel van boringen nauwelijks aan te tonen. Het aan de oostzijde van de strandwal liggende gebied, waar volgens het kaartbeeld sprake is van een Duinkerke III-kleidek op Hollandveen op Oude Duin- en Strandzanden op oudere Duinkerke afzettingen (zie afb. 10), was door de zandlaag onder het veendeck in theorie (periodiek) geschikt voor landbouwactiviteiten. Of overal in deze zone een gunstige veenlaag in de ondergrond aanwezig is, is echter maar de vraag. Het aangetroffen veen vlak ten oosten van de Vliet kan behoren tot een oude restgeulafzetting en in de meest oostelijke proefsleuf uit 1998 is helemaal geen veen aangetroffen (afb. 10).⁵⁰ Mogelijk was dit gebied door de nabijheid van de Vliet toch te nat voor een intensief landgebruik.

De vraag naar de zuidoostelijke begrenzing van het Merovingische grafveld kan aan de hand van de boringen afdoende beantwoord worden. Zij geven aan dat zich hier geen voortzetting bevindt van een hoger deel van de strandwal, maar een pakket met restgeulafzettingen. De begrenzing van het archeologisch monument behoeft aan deze zijde derhalve geen aanpassing.

⁴⁷ Dijkstra & Flamman 2002, 15-18.

⁴⁸ Dijkstra & Flamman 2002.

⁴⁹ Van Heeringen 1992, fig. 12; Bodemkaart van de Bloembollenstreek; Geologische kaart van Nederland.

⁵⁰ Dijkstra 1998.

6. ADVIES

Op basis van het bureau-onderzoek en het inventariserend veldonderzoek wordt het volgende advies gegeven ten aanzien van de archeologische, historische en landschappelijke waarden in het bestemmingsplan De Horn (zie ook afb. 12):

Archeologie: prehistorie tot en met Middeleeuwen

Voor de periode tot aan het vroegst bekende historisch kaartbeeld uit 1615 geldt dat de archeologische waardering van het plangebied over het algemeen laag is. Dit beeld wordt deels veroorzaakt door de matige toegankelijkheid van deze bodemlagen, maar het ziet ernaar uit dat de in het gebied aanwezige strandwal, in potentie een gunstig woongebied, voor het overgrote deel is geërodeerd (in ieder geval tot 3 m onder het maaiveld) en later is afgedekt door de activiteit van de Vliet. Het gebied buiten de strandwal lijkt gedurende deze periode te ongunstig geweest te zijn voor bewoning.

Over vrijwel het gehele gebied is vanaf de (vroeg) Middeleeuwen een kleipakket afgezet, wat een ongunstige invloed had op de bewoningsmogelijkheden. Mogelijk dat bewoning uit deze periode zich wel bevindt onder de historisch bekende bebouwing.

Op basis van hetgeen uit de bureaustudie en het inventariserend veldonderzoek naar voren is gekomen wordt de kans op de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen klein geacht. Deze uitspraak geldt met name voor die percelen die door middel van een aanvullend archeologisch onderzoek of booronderzoek daadwerkelijk onderzocht zijn, alsmede het gebied dat onderhevig is geweest aan dezelfde meanderende, eroderende werking van de Vliet (speciaal deelgebied 3). Een nader inventariserend veldonderzoek lijkt hier dan ook niet noodzakelijk.

De enige uitzondering op het lage archeologische potentieel in het plangebied zijn de hoogste delen van de strandwal. Deze voor de mens gunstige woonlocatie beperkt zich tot het gebied van het vroegmiddeleeuwse Merovingische grafveld. De mogelijkheid bestaat dat zich hier ook nog bewoningsresten bevinden uit oudere perioden. Aanwijzingen hiervoor in de vorm van enkele sporen en aardewerk uit de Late IJzertijd en de Romeinse tijd zijn gevonden tijdens het onderzoek van het grafveld en de archeologische inventarisatie (zie rapport *De Horn I*).⁵¹

Het grafveld zelf is een voor West-Nederland zeldzaam fenomeen. Begraafplaatsen uit deze periode komen in deze regio maar weinig voor, bovendien is het vrijwel het laatste exemplaar waarvan nog delen onaangetast in de bodem bewaard zijn gebleven. Geadviseerd wordt dit archeologisch monument te behouden met de omvang zoals voorgesteld in het rapport *De Horn I*.⁵²

Een gunstige bijkomstigheid is dat de voorgestelde omvang van het monument samenvalt met het gebied waar op basis van de hoogteligging van de strandwal ook andere archeologische bewoningsresten verwacht kunnen worden. Hierdoor worden potentiële archeologische resten uit andere perioden dan het grafveld eveneens beschermd.

Ondanks de lage verwachtingen voor het overgrote deel van het plangebied moet rekening gehouden worden met ‘verrassingen’. Er is immers sprake van een slechte zichtbaarheid en de erosie van de strandwal is verondersteld op basis van een selectieve waarneming.

Voor de percelen die niet tijdens dit onderzoek zijn onderzocht door middel van boringen of een (proef)opgraving geldt dat, indien dit noodzakelijk wordt bevonden door het bevoegd gezag (in dit geval de provincie Zuid Holland), verder archeologisch onderzoek mogelijk kan zijn om meer zekerheid over de waardering te verkrijgen.

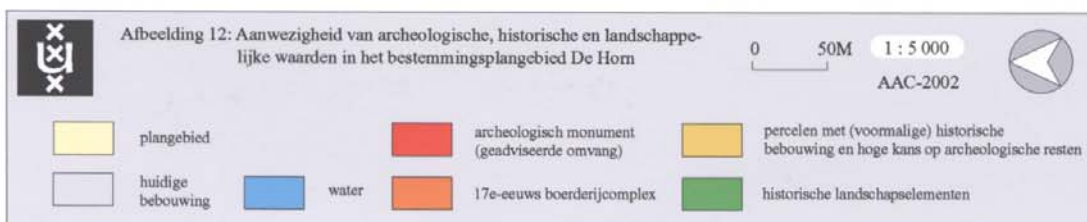
Archeologie: voormalige historische bebouwing

Voor de periode na 1615 zijn de percelen waarvan op basis van historische kaarten bekend is dat daar woonerven met bebouwing hebben gestaan de locaties met een hoge archeologische trefkans. Gedacht wordt dan met name aan de percelen aan het Moleneind en van de molen en molenaarswoning. Voor deze plaatsen geldt bovendien dat de aanwezigheid van bewoning uit oudere middeleeuwse perioden

---

⁵¹ Dijkstra & Flamman 2002.

⁵² Dijkstra & Flamman 2002.

niet is uit te sluiten. De locaties kunnen van belang zijn voor het ontrafelen van de ontwikkeling van de dorpsgeschiedenis. Het onderzoek naar het ontstaan en de ontwikkeling van de huidige Hollandse dorpen op basis van archeologische gegevens is een wetenschappelijk nog maar nauwelijks ontgonnen terrein.

Deze potentiële vindplaatsen zijn niet ongestoord bewaard gebleven; de bebouwing is meestal grondig gesloopt en voor een deel heeft nieuwbouw plaatsgevonden. Op deze oude woonerven zijn in de ondergrond behalve funderingen nog wel resten te verwachten van zaken als, waterputten, beerputten, afvalkuilen, perceelsgreppels en oudere (in houtbouw uitgevoerde) boerderijen.

Voor het plangebied wordt voor de door ons geadviseerd in het geval van grondomzetting een *archeologische bouwbegeleiding* uit te voeren. Een archeologische bouwbegeleiding houdt in dat tijdens de bouwwerkzaamheden in de bodem door een archeoloog wordt gelet op het voorkomen van eventuele archeologische vondsten. Bij het aantreffen daarvan wordt dan (kortstondig) de gelegenheid geboden de waarneming te documenteren en eventuele vondsten en monsters te verzamelen.

De noodzakelijk geachte archeologische bouwbegeleiding verschilt afhankelijk van de geologische situatie en de historisch bekende gegevens. Geadviseerd wordt voor het hele gebied de aanleg van infrastructuur (wegen en waterlopen) te volgen. Dit geeft een controlemogelijkheid voor het gebied als geheel. Daarnaast wordt geadviseerd voor de deelgebieden 3 & 4, waar zich de strandwal in de ondergrond bevindt, de overige bodemingrepen (aanleg bouwputten, eventuele sloopwerkzaamheden van bestaande woningen) ook archeologisch te laten begeleiden. In deze beide gebieden wordt dan speciaal gedacht aan de terreinen met historische bekende bebouwing. In het eerste rapport over De Horn is reeds geadviseerd aandacht te schenken aan het voorkomen van archeologische vondsten bij het eventueel verbreden/uitgraven van de oude Vlietmeander.⁵³

Bestaande historische bebouwing

Het enige nog bestaande oude historische gebouwcomplex in het plangebied is een waarschijnlijk 17e-eeuwse boerderij aan het Moleneind (nummer 35-37), met een bijgebouw ten noorden daarvan. Het is voor dit deel van het Moleneind een beeldbepalend gebouw. Dit pand, dat geen gemeentelijk- of rijksmonument is, verkeert aan de buitenzijde in een slechte staat van onderhoud en is dringend toe aan restauratie. Geadviseerd wordt met de Rijksdienst Monumentenzorg te Zeist contact op te nemen voor nadere stappen tot behoud van dit karakteristieke boerderijcomplex.

Historische landschapselementen

Binnen het bestemmingsplan De Horn is een aantal historische landschapselementen aanwezig die een directe verwijzing bieden naar de ontstaansgeschiedenis van het dorp en zijn omgeving. Lange tijd gaven zij richting aan het gebruik van het landschap. Deze landschapselementen zijn:

- De voormalige meander van de Oude Vliet, die nu als een bochtige sloot midden door het gebied loopt maar die de oorspronkelijke loop van dit getijderiviertje aangeeft en bovendien vanaf de vroege Middeleeuwen tot 1966 de grens vormde met Oegstgeest,
- De huidige Vliet, met het waarschijnlijk gegraven deel richting Oegstgeest,
- Een smalle sloot nabij de Kwakelsteeg die uitmondt in de Vliet, hetgeen het laatste restant is van de watertoevoer naar de doopbak van de Rijnsburger Collegianten en
- Het Hoornpad (de geteerde landweg vanaf de Korte Voorhousterweg), dat het overgebleven deel is van een oude landweg.

Geadviseerd wordt deze historisch-landschappelijke elementen in te passen in de planvorming. Zo ontstaat een 'prikkelende' omgeving die verwijst naar een historisch gegroeide ontwikkeling.

---

⁵³ Dijkstra & Flamman 2002, 26.

GERAADPLEEGDE KAARTEN*Fysisch-geografische kaarten*

- 1950 Bodemkaart van de Bloembollenstreek. Schaal 1: 25 000 (bijlage 1), hoort bij: Meer, K. van der, 1952: *De Bloembollenstreek. Resultaten van een veldbodemkundig onderzoek in het bloembollengebied tussen Leiden en het Noordzeekanaal* (proefschrift Landbouw hogeschool Wageningen), 's-Gravenhage.
- 1982 Bodemkaart van Nederland. Schaal 1: 50 000, kaartblad 30 's-Gravenhage (Stichting voor Bodemkartering, Wageningen).
- 1994 Geomorfologische kaart van Nederland. Schaal 1: 50 000, kaartblad 30 's-Gravenhage (DLO-Staring Centrum, Wageningen / Rijks Geologische Dienst, Haarlem)
- Geologische kaart van Nederland. Schaal 1: 25 000, kaartblad 30 's-Gravenhage (ongepubliceerde voorlopige versie Rijks Geologische Dienst)

Archeologische kaarten

- Vindplaatsen ijzertijd   Figuur 12, Kaartblad 2, 1: 50.000, hoort bij: R.M. van Heeringen, 1992: *The Iron Age in the Western Netherlands*, Amersfoort.
- Vindplaatsen Romeinse tijd   Bijlage 8, Archeologische kaart van Nederland, 1: 100.000, Archeologische vindplaatsen Romeinse tijd, blad 5/8 (gedeeltelijk), hoort bij: Bloemers, J.H.F., 1978: Rijswijk (Z.H.), *De Bult, eine Siedlung der Cananefaten*. (Nederlandse Oudheden 8), Amersfoort.
- Archeologische monumenten   Archeologische monumentenkaart Zuid-Holland, 1: 25.000, 1994 (Provincie Zuid-Holland/Rijksdienst voor het Oudheidkundig bodemonderzoek)

Historische kaarten

- 1615   *Rhijn-landt. Begrijpende de selve chaerte 't gheheel dijck-graeffschap ende hooghe-heimraetsschap des selfs landts, ende sulcx alle de landen met Rhijn-landt uyt-waterende, ende de jurisdictien daer aen palende...* door Floris Balthasars en Balthasar Florisz. [van Berckenrode], schaal circa 1: 30.000, 1615 [heruitgave 1972].
- 1648   Kaart met het grondbezit van de Rijnsburgse abdij met een onderscheid in teel- en weilanden (aanwezig in het Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage en afgebeeld in *Duizend jaar Rijnsburg*).
- 1746   *'t hooge heemraad-schap van Rhijnland* door Jan Jansz. Dou en Steven van Broeckhuysen, 3^e druk, sterk gewijzigd door Melchior Bolstra, schaal circa 1: 30.000, 1746 [heruitgave 1969].
- 1813-1818   *Kadastrale minuutplan gemeente Rijnsburg, sectie A1, B2 en gemeente Oegstgeest, sectie A2* (Nationaal Archief, 's Gravenhage)
- 1839-1859   *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. I West-Nederland 1839-1859*, Groningen 1990.

- 1905 *Historische Atlas Zuid-Holland. Chromotopografische Kaart des Rijks 1: 25.000*, Landsmeer 1989.
- 1983-1990 *Grote Provincie Atlas 1: 25.000. Zuid-Holland*, Groningen 1990.

LITERATUUR

- Annes, P.S. & W. de Leeuw, 1984 : De nieuwe uitwateringssluis. Veranderingen en vernieuwingen van de uitwatering te Katwijk in de periode 1807-1984. In: *De uitwateringssluizen van Katwijk 1404-1984*, Leiden, 31-40.
- Bult, E.J. & D.P. Hallewas, 1990: Archaeological evidence for the early-medieval settlement around the Meuse and Rhine deltas up to ca AD 1000. In: J.C. Besteman et al. (eds), *Medieval archaeology in the Netherlands. Studies presented to H.H. van Regteren Altena*. Assen, 71-90.
- Deunhouwer, P., 2001: *Afvalwaterzuiveringsinstallatie Harnaschpolder, gemeente Schipluiden; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie* (RAAP-rapport 682), Amsterdam.
- Dijkstra, M.F.P., in voorbereiding: *Rondom de mondingen van Rijn en Maas. Zuid-Holland, in het bijzonder het Oude-Rijnmondgebied, tussen de 3e en de 9e eeuw* (proefschrift Universiteit van Amsterdam).
- Dijkstra, M.F.P. & J.P. Flamman, met bijdragen van J. Slopsma en C.D. Troostheide, 2002: *Inventariserend veldonderzoek in het plangebied 'De Horn', gemeente Rijnsburg. Een Archeologisch Onderzoek in het kader van het Frisia Project van de Universiteit van Amsterdam* (AACpublicaties 9), Amsterdam.
- Glasbergen, J.B. & S.C.H. Leenheer, 1974: *Duizend jaar Rijnsburg*, Leiden.
- Glasbergen, W., 1944: 'Sporen van Rothulfuashem (het vroegmiddeleeuwsche Rijnsburg)', *Leids Jaarboekje* 36, 101-109.
- Heeringen, R.M. van, 1992: *The Iron Age in the Western Netherlands*, Amersfoort.
- Holwerda, J.H., 1914: 'Het grafveld van Rijnsburg', *Leids Jaarboekje* 11, 43-49.
- Holwerda, J.H., 1924: 'De Franken in Nederland', *Oudheidkundige Mededelingen van het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden* V, 1-50.
- Markus, W.C. & C. van Wallenburg, 1982: *Bodemkaart van Nederland. Schaal 1:50 000. Toelichting bij de kaartbladen 30 West 's-Gravenhage en 30 Oost 's-Gravenhage*, Wageningen.
- Meer, K. van der, 1952: *De Bloembollenstreek. Resultaten van een veldbodemkundig onderzoek in het bloembollengebied tussen Leiden en het Noordzeekanaal* (proefschrift Landbouwhogeschool Wageningen), 's-Gravenhage.
- Meihuizen, H.W., 1975: Collegianten en doopsgezinden. In: S. Groeneveld (red.), *Daar de oranje-appel in den gevel staat. In en om het weeshuis der doopsgezinde collegianten 1675-1975*, Amsterdam, 83-105.
- Pruissers, A.P. & W. de Gans, 1988: De bodem van Leidschendam. In: F.H.C.M. Daams & J.D. de Kort sr. (ed.) *Over, door en om de Leytsche Dam*, Leidschendam, 11-26.

Sarfati, H., 1977: Die Frühgeschichte von Rijnsburg (8.-12. Jahrhundert), ein historisch-archäologischer Bericht. In: B.L. van Beek *et al.*(eds) *Ex Horreo* (Cingula 4), 290-302.

Slee, J.C. van, 1895 [1980], *De Rijnsburger Collegianten*, Haarlem.

Vink, M., 1981: De ontwikkeling van de bebouwing van Rijnsburg. In: *Vereniging Genootschap Oud Rijnsburg, Jaarboekje 1980*, 27-35.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

grotendeels ontleend aan Anema (1997), Archeologisch erfgoed goed beheerd

Accretie – pakket van scheefgelaagde afzettingen, ontstaan door verlegging van een stroomgeul

Archeologie – wetenschap die zich tot doel stelt door middel van studie van de materiële nalatenschap inzicht te verwerven in alle facetten van menselijke samenlevingen in het verleden.

Archeologisch monument – een terrein waarin zich oudheidkundige zaken bevinden die van algemeen belang zijn vanwege hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap en hun cultuurhistorische waarde. Hieronder worden zowel wettelijke beschermde als niet-wettelijke beschermde monumenten verstaan.

Bronstijd – de periode waarin voor het eerst en in hoofdzaak brons wordt gebruikt voor het vervaardigen van werktuigen en wapens. In Nederland de periode tussen ca. 2000 en 800 voor Chr.

Cultuurlandschap – landschap dat door de werkzaamheid van de mens sterk is veranderd.

Meander – min of meer regelmatige, lusvormige rivierbocht.

Middeleeuwen – periode tussen de val van het West-Romeinse Rijk (476) tot de ontdekking van Amerika (1492), ook wel van ca. 450 - 1500 na Chr. Wordt nader onderverdeeld in Vroege Middeleeuwen (ca. 450 – 950), Volle Middeleeuwen (950 – 1250) en de Late Middeleeuwen (1250 – 1500).

Nederzetting(-sterrein) – in archeologische context: plaats met resten van menselijke activiteiten; de aard en samenstelling van het in het veld aangetroffen sporen en materiaal wordt geïnterpreteerd als resten van bewoning in het verleden.

Neolithicum – of Nieuwe Steentijd, de periode waarin men stenen werktuigen gebruikt en – in tegenstelling tot voorgaande perioden – een vaste woonplaats heeft en aan veeteelt en akkerbouw doet. In Nederland de periode tussen ca. 4900–2000 voor Chr.

Nieuwe tijd – periode vanaf de Late Middeleeuwen tot de subrecente of moderne tijd (19e en 20e eeuw), ook wel van 1500 tot ca. 1800 na Chr.

Oeverwal – uit zandig en zavelig materiaal opgebouwd hoger gelegen strook langs een rivierbedding.

Romeinse tijd – de periode van het Romeinse Rijk., in Nederland de periode tussen ca. 12 voor Chr. en 450 na Chr.

Strandwal – door branding en zeestromingen onstane zandrug parallel aan de kustlijn welke uiteindelijk boven gemiddeld hoogwater uitkomt.

Stratigrafie – de opeenvolging van lagen in de bodem

Transgressie – periode van uitbreiding van de getijde-invloed van de zee over het land.

Verkenningssleuf – een smalle, langgerekte opgravingsput die bij het archeologisch onderzoek wordt gegraven om een beter inzicht te krijgen in de datering, diepte, ligging en gaafheid van sporen.

Vindplaats – plaats waar archeologische materiaal is verzameld of te verzamelen is.

IJzertijd – de periode waarin voor het eerst en in hoofdzaak ijzer wordt gebruikt voor het vervaardigen van werktuigen en wapens. In Nederland de periode tussen ca. 800 - 12 voor Chr.

LIJST VAN GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AAC	Amsterdams Archeologisch Centrum van de Universiteit van Amsterdam (voorheen Instituut voor Pre- en Protohistorische archeologie Albert Egges van Giffen van de Universiteit van Amsterdam)
AAO	Aanvullend Archeologisch Onderzoek
AMZ	Archeologische Monumentenzorg
CIS	Centraal Informatie Systeem
CMA	Centraal Monumentenarchief
RAAP	Regionaal Archeologisch Archiverings Project
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

LIJST VAN AFBEELDINGEN

AFBEELDING

- Voorpagina Het plangebied De Horn en directe omgeving in circa 1813-1818 en een Merovingische pot uit het vroegmiddeleeuwse grafveld.
1. Ligging van het bestemmingsplangebied De Horn binnen de gemeente Rijnsburg (Wolters-Noordhoff, 1998). Inzet: de ligging van Rijnsburg in Nederland.
  2. Omvang van het bestemmingsplangebied De Horn met de vijf deelgebieden.
  3. Overzicht van de huidige terreinsituatie binnen het bestemmingsplangebied De Horn.
  4. Het plangebied De Horn en de directe omgeving in circa 1813-1818, met de ligging van voetpaden van andere historische kaarten en het latere Oegstgeesterkanaal. Tekening naar de kadastrale minuutplan (Nationaal Archief, Den Haag).
  5. De 17e-eeuwse boerderij aan het Moleneind in betere dagen rond 1970 (afbeelding naar foto uit Glasbergen & Leenheer 1974).
  6. De vergaderzaal der Collegianten aan het Moleneind te Rijnsburg. Op de achtergrond korenmolen 'De Vlinder'. Tekening C. Pronk, 18e eeuw. Tegenwoordig staat enkel nog op de plaats van de boerderij op de voorgrond een jonger woonhuis.
  7. Het Grote Huis der Collegianten aan de Kwakelsteeg te Rijnsburg met de gemetselde bak voor de dompeldoop. Gravure uit 1736 door Balthasar Bernaerts.
  8. Een negental potten uit het grafveld van Rijnsburg – De Horn. De middelste horizontale rij bestaat uit zogenaamd handgemaakt 'Angelsaksisch' aardewerk. De bovenste en onderste rij betreft geïmporteerd draaischijfaardewerk uit het Duitse Rijnland.
  9. Topografische kaart (Wolters Noordhof, 1998) met daarop de ligging van het plan- en onderzoeksgebied, gecombineerd met bekende archeologische waarden, ARCHIS-nrs. en de strandwallen.
  10. Combinatiekaart van de geologie en de locaties van archeologisch onderzoek binnen bestemmingsplangebied De Horn.
  11. Boorprofiel dwars over de Vliet (raai A – A'), zie ook afb. 10.
  12. Aanwezigheid van archeologische, historische en landschappelijke waarden in het bestemmingsplangebied De Horn.

BIJLAGE

1. Vereenvoudigde boorstaten van het inventariserend veldonderzoek binnen het plangebied Rijnsburg – De Horn

BIJLAGE 1

VEREENVOUDIGE BOORSTATEN VAN HET INVENTARISEREND VELDONDERZOEK BINNEN HET PLANGEBIED RIJNSBURG – DE HORN

boornummer	veldcoördinaat	x-coördinaat	y-coördinaat	bouwvoor	klei 1	zand 1	klei 2	veen	zand 2	BB	opmerkingen
1	A0	90,98715	467,72292	0	40	55	110		280	280	280-ODS
2	A29	91,00721	467,70187	0	45	70	85		225	260	225-ODS?
3	A59	91,02771	467,68020	0	40	85	100			280	
4	B0	90,99204	467,74703	0	65					200	restgeul
5	B35	91,01638	467,72187	0	40	60	140			200	
6	B65	91,03719	467,69955	0	40					250	restgeul
7	C0	91,00387	467,77132	0	40					280	280-zand
8	C30	91,02428	467,74923	0	25					200	restgeul
9	C60	91,04512	467,72795	0		40	90			200	restgeul
10	E0	91,05959	467,69367	0	50	75		120	125	175	125-ODS
11	E20	91,07810	467,68619	0	60			185	215		215-ODS
12	E22,5	91,08029	467,68503	0	60				140		140-ODS?
13	E25	91,08274	467,68420	0	60				85		85-ODS?
14	E30	91,08740	467,68235	0					60	120	60-ODS?
15	E40	91,09649	467,67859	0					100		100-ODS?
16	D0	90,84791	467,82956	0	60			170	185	185	185-ODS
17	D25	90,82301	467,82842	0	75			160		200	
18	D50	90,79789	467,82745	0		55	80	170		200	
19	D75	90,77278	467,82584	0	70	100	130	175		200	
20	D100	90,74809	467,82498	0	80	105	165	195		200	
21	F0	90,82758	467,69598	0	60					200	
22	F25	90,83502	467,67162	0	50					200	restgeul
23	F50	90,84187	467,64760	0	60					200	restgeul
24	F75	90,84845	467,62344	0		50	80			200	restgeul
25	F100	90,85560	467,59924	0	70	105	140			200	
26	G100	90,87499	467,60463	0	80					200	restgeul
27	G75	90,86804	467,62865	0		50	60			200	restgeul
28	G50	90,86143	467,65223	0	70					200	restgeul

Tabel 4. Vereenvoudigde weergave van de boorstaten van het inventariserend veldonderzoek in plangebied Rijnsburg – De Horn. Voor de ligging van de boorpunten, zie afb. 10. De dikte van de verschillende lagen is aangegeven in centimeters. BB = Bodem Boring, ODS = Oude Duin- en Strandzanden (strandwal).